

# EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:

Szerkesztőség, kiadóhivatal és

könyvkiadóvállalat ... .. 95-28

Nyomda ... .. 143-06

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1886—1915

Szerkeszti

SZABOLCSI MIKSA. DR. SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:

VII., Kertész-utca 16. szám

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... .. 100 korona

Fél évre ... .. 50 korona

Negyed évre ... .. 25 korona

## ENGESZTELŐ NAP UTÁN...

Irta: Mezei Ernő.

Elmult jomkipur. Az áhitatos magábaszállás, a csendes vezeklés szelleme boronghatott-e ugy a zsidó hívők fölött, mint azt az engesztelés ünnepére évezredek vallási hagyományuk összesűrítették? Ósidők óta az egyetemes zsidóság legáltalánosabb és legszentebb ünnepe ez, amely testi gyöt-rődések között, a szomorúság, a szenvedés, a megalázkodás legmélyebb melódiával telíti meg a zsidó lelket. De haj, az idők rettenetes teljesedésében ugy fordult magyar hazánk sorsa, hogy az ég minden széléről vakító lángnyelvek hirdetik a legfájóbb bünhődés és minden belőle fakadó keser- ves bünbánat végzetét — az egész magyar nem- zeti közösségnek. A magyar zsidók óriási többsége átérzi, hogy amint osztakozott a nemzet há- borus áldozataiban és történelmi megpróbáltatá- saiban, ki kell vennie részét most a porig sujtott magyarság vezeklő elszánásaiból is. Ha más idők- ben a jomkipuri imákból csak az egyéni élet gyarlóságainak és vétkeinek töredelme szállott fel az isteni kegyelem trónjához, ebben a tragikus évben a magyar zsidó odajuttatta hazafias, fájdal- mas siralmát is, amelynek minden vallásbeli kor- láton túl a magyar sziveket együttes dobbanásban kell megrendítenie. Ugy vártuk, ugy várhattuk, hogy közös balsorsban a nagy zsidó ünnep is a nemzeti egyesülés megpecsételését fogja jelenteni. Ugy vártuk, ugy várhattuk, hogy ebben a közös fohásban fog teljes foganatot is nyerni a jomki- pur legfőbb törvénye is, mely minden bosszu és vád elhallgatását, az embertársainkkal való békét és kiengesztelődést írja elő.

Oh mi nagy csalódás érzetével kellett most az ünnep áhitatos köszöntését elrebeognunk. A zsidó templomok körül nem a nemzeti közös gyász zso- lozsmái zajlottak egybe.

Hiszen aki csak legkevésbé is ért az idők, az eszmék, az etikák történelmi fejlődésé- hez, tudja, hogy a keresztény erkölcsi tanítás nemcsak hogy nincs ellentétben a zsidóság vallás- erkölcsi alapjával, hanem minden gyökerével egyenest és közvetlenül az utóbbiból sarjadt, épen a zsidó etikai rendszernek általánosítása. Min- den művelt ember tisztában van azzal, hogy az ugymondott keresztény világnézet, mint ellentét, csak az antik görög-római világnézlettel állitható szembe, amely nem ismerte a felebaráti szeretetet, sem az irgalmasságot a gyengék iránt és hitbeli kultuszát csak az erő imádásának szentelte. De akik ezt a jelszót ott künn, a piaci agitáció kongó harangjakép vagy alantas újságpropaganda maszlagjának használják, a *faji* és *nemzeti* kereszténység önmagában is keresztényellenes fogalmá- vá hamisítják át, — ők persze gonosz spekulá- ciójuk rendjén csak azt tartják számon, hogy a néptömegek a keresztény jelleg hangoztatását, mint a zsidóság kizárását fogják fel, a keresztény- erkölcsöt pusztán zsidó-ellenes célzattal tudják megérteni. Az ő határtalan lelkiismeretlenségök semmikép sem riadt attól vissza, hogy a haza isszonyu szerencsétlenségében, a magyar nép e legnagyobb történelmi válságában, a magyar nép- erők végletes elzüllését idézzék fel a győztes kül- ellenségekkel szemben, az országot folyton új megaláztatásokba, borzalmasabb veszedelmekbe sodorják bele.

akiktől a kinjaiban vergődő hazát az igaz lelki keresztényeknek mentől hamarabb meg kell szabadítaniok.

Tudjuk, tudjuk és a vezeklés napján keserű

Jövő számunk: **Nincs fehér terror? Válasz Horovitz ezredesnek!**

megadással ismételjük: vannak a zsidók közt is sokan, kik a nagy nemzeti tragédia napjaiban súlyosan vétkeztek hazájuk ellen és megtagadták az emberi szolidaritásnak nemesebb kötelezettségeit. De ezektől a zsidóság óriási többsége irtózatlanul fordul el, annál nagyobb irtózattal, mert épen a zsidóság árulóinak tekinti őket. Ha valaha, ugy most bizonyult be leginkább, milyen oktan és hamis az az örökké ismételt vád, mintha az összes zsidókat, mint egyéneket, az érdekek különös szolidaritása, külön társadalmi és hatalmi törekvésekben való összetartás fűzné egybe. Hogy a bolsevisztikus felforgatás vezetői között számosan voltak zsidó származásúak? Mit bizonyít ez mást, minthogy a számító fajtának tartott zsidók között is akadnak vakmerő kalandorok vagy eszeveszett rajongók, akiket az idők rémséges viharai könnyen sodorhattak oly forradalmi mozgalomba, amely végül is csak egy világkatasztrófának és

világáramlatnak kiágazása? Nem, ezekért a nagy vezeklés napján sem vállalja a magyar zsidóság a vezeklés kötelezettségét és Szamuely Tibort csak odaállítjuk Salm-Salm gróf mellé, mint olyan társadalmi típust, amely uralkodó ösztönével ugyancsak gyilkos módra érvényesíti a véletlenül kezébe került hatalmat.

Böjtölő önsanyargatás és buzgó ima között töltötték a zsidók jomkipur nehéz napját, amíg a besötétedett égen az első csillag fénye felvillant. Oh mily égető napfény, mérhetlen szenvedések és álmok kegyetlen sugárzása mult el magyar hazánk és még inkább a magyar zsidóság fölött. Most ránk következett a mindent fekete fátylával beborító éj. De nem mondjuk Petőfivel: Lement a nap és csillagok nem jöttek. Várjuk, várjuk az első csillag ezüstös reszketeg kiragyogását, az édes biztatást, hogy az éj megenyhítő nyugalma a munka és hit áldásos napfényének kell követnie.

## ZSIDÓKNAK A ZSIDÓ-KÉRDÉSRŐL.

— Higgadt keresztények is elolvashatják. —

Irta. Parvus.

### II.

Beismerjük, hogy ez a természetellenes tagozottsága a zsidók által jobban lakott országoknak a zsidók egy részének körében igen káros tulajdonságokat ébresztett, de nem ismerhetjük el, mintha a keresztény társadalom csupa jószág és erkölcs forrása lenne, mert hiszen nagyon jól tudjuk, hogy a keresztény társadalomnak szintén vannak igen számos, csak másfajta bünei; jól tudjuk, hogy az u. n. zsidómentes keresztény államokban az összes elképzelhető bűnök a legnagyobb fokban burjánznak. Sőt a speciálisan zsidó jellegűeknek tartott bűncselekmények is, amilyenek például a különféle visszaélések a kereskedelmi forgalomban, az illető tisztán keresztény országokban nem kisebb mértékben vannak elterjedve s az illető bűnösöknek még csak az a mentségük sincsen, ha ugyan mentségről lehet beszélni, hogy bűneikkel nem a saját hitsorsosait vagy nem a saját fajtajukbeikt károsítják meg. Spanyolország teljesen keresztény, sőt exkluzív katolikus ország, s bár Európa legnyugatibb szélén fekszik, tengertől körülvéve, a kikötők nagy számával, mégis hol van régi hatalma és fénykora, mellyel a zsidóknak 400 év előtt történt kiűzetése előtt rendelkezett? Hol látjuk a nagy erköcsi megújodást, melyre évszázadok óta módja lett volna? Nyomor és bűn látszik ennek a jobb sorsra hivatott országnak hü tükrében és államiságának keresztény, illetve katolikus exkluzivitása csak abban nyilvánul meg, hogy a felső tizezrek jól élnek és színelik a vallásosságot, miközben a nép milliói éheznek és végtelenül elbuktatva huzzák az igát.

Sajnos, ez a sors vár Magyarországra is, ha jobbjaink továbbra is félreállva, egészen átengedik a teret éretlen ifjaknak és könnyű módon érvényesülni akaró lelketlen politikai ügyököknek.

A végső órában ezért fordulunk kérő és intő szóval higgadtabb és emberiesen érző keresztény hitű honfitársainkhoz: tegyék meg eddig elmulasztott kötelezettségüket, ha nem az ártatlanul üldözött százezrek érde-

kében és a kultúra, valamint a nemesebb értelemben felfogott keresztény szellem becsületért, úgy ezért a szerencsétlen hazáért, melynek szent nevét oly sok arra méltatlan hordozza ajakán, hogy nemtelen gyűlölethől, bosszuvágyból és kapzsiságból eredő gonosztettét szépite.

A magyar zsidóság, midőn az ország iparát, kereskedelmét, tudományát és irodalmát az emancipációja óta lefolyt 50 esztendő alatt hihetetlen nagy felvirágzáshoz segítette, egyenjogúsításáért és a magyar nép eddig mindig páratlanul türelmes magatartásáért bőségesen leróttá háláját. Az ő nagy agilitásuk és ügyességük tette az ország fővárosát széppé és hatalmassá, az ő eleveenségük létesített nagy vidéki empóriumokat, a végvidékeken pedig mindig ők voltak a magyar szó és szellem zászlóvivői az ország nem magyar nyelvű lakosainak közepe, amiért bőséges gyűlölködésben volt részük a multban és csak bűnhődésre számítanak a jelenben.

Mi mindezért nem akarunk elismerést, csak emberi jogainkat, védelmet a vörös terror után ránk szakadt fehér terror ellen, mely vérben forgó szemekkel támad reánk minden megkülönböztetés nélkül, üldözve a tegártatlanabbakat és a legjobbakat is, s inkább megbocsátanak száz keresztény kommunistának, mintsem bántatlanul hagyjanak egy kezük ügyébe került ártatlan zsidót, aki a kommunizmus által mindenét elvesztette, de papíron még vannak honpolgári jogai és még élni mer a földön, melyben ősei nyugszanak, ahol született s élni és dolgozni akar.

De szóljon szózatunk ahhoz az intelligenciához is, mely megcsufolva a kvalifikációjának és vallásának parancsa által reá háruló kötelességeket, az oroszországi módszer szerint meg akar szabadulni azoktól a polgártársaitól, akikben minden téren oktanul csak veszélyes versenytársakat lát. Azt hisszük ugyan, hogy hazájából számizni kultur-államban senkit sem lehet, kivált pedig nem lehet az emberek százezreit, bűnösöket és ártat-

lanokat egyaránt földönfutókká tenni; de mi ennek az ítéletnek is alávetjük magunkat, mint az örökké bolygó Ahasver utódai, ha a rövidesen összeülő nemzetgyűlés többsége így fog határozni. Semmi esetre sem lehet azonban egyeseknek vagy még oly nagy csoportoknak is egyéni akciója a tömeges gyilkolás, melyről nyilvános népgyűléseken nem annyira részeg bitangok, mint előkelő állású, ugynevezett művelt uriemberök büntetlenül beszélnek s amely izgatásnak szomorú és szégyenletes következményeit az ország majd csak akkor fogja megkínálni, amikor már késő lesz. Vajjon meggondolták-e a sok helyen hatósági elnézés, sőt támogatás mellett izgatók és maguk a hatóságok, melyeknek még a legigazságosabb „népítélettel” szemben is kötelességük az üldözöttet védelmükbe fogadni, hogy hova vezet, ami most Magyarországon végbemegy, nem annyira a zsidóságra, mint erre a letört országra és nemzetre nézve? Csodálatos és érthetetlen események ezek! A szó szoros értelmében vett magyar nép megnyugodva a változhatatlanban és megsiratva a nagy kárt, mely emberi életben érte, soha nem létezett rettenetes árakon értékesíti termését és halomra gyűjti a pénzt, kifizette minden adósságát és a legnincstelenebb földműves munkás is bőségesen él magasra becsült napibéréből. A mágnások, földbirtokosok és egyházak ismét birtokába jutottak minden vagyonuknak és hatalmuknak és aránylag csekély károsodás mellett tovább folytathatják eddigi gondtalan életmódjukat. A hivatalnoki sereg sokszorosán fölemelt fizetéssel és a különféle beszerzési csoportok nyújtotta kedvezményekkel legfőleg ha Budapesten osztozott a fővárosi egyéb lakossággal a háborút követett gazdasági válság okozta következményekben. Egyedül az aktív katonai tisztikar az, melynek elkeseredését megérteni és méltányolni tudjuk, hiszen az összezsugorodott és elszegényedett ország nem képes őket eltartani; sok, nagyon sok lesz az elbocsátás és nyugdíjazás.

Ép ehénevel rendelkező komoly embernek kell-e mondani, hogy hadseregünk tisztjeinek igen jelentékeny része nagyon oktanul gondolkodik és cselekszik, ha a maguk sorsa miatt a zsidóságot teszik felelőssé, hiszen az ő sorsuk a veszített háború és anyagi romlásunk természetes következménye és már az 1918. év őszén végleg eldőlt. De — tisztelet adassék a kivételeknek, — még oktanabbak, ha azt hiszik, hogy a zsidóság kiirtásával vagy Magyarországból való kiűldözésével reájuk szebb és jobb napok fognak következni. A hivatalokban nem zsidók foglalják el a reájuk esetleg váró helyeket; orvosok, ügyvédek, mérnökök és tanárok úgy sem lehetnének, tehát ezen a téren sem állnak velük szemben a zsidó polgárok. Kereskedelemben, iparban és vállalkozásban hasonlóképpen nem lehet tudás és egyéb arravalóság nélkül beleülni. Bizonyos: az eddigi szép életnek vége, ebbe bele kell törődniök és a zsidóság elleni irtó hadjárat helyett ki-ki viszonyai és tehetsége szerint úgy igyekeznek megélni, ahogy tud és lehet. Ez csak liquidációja a világháborúnak és bármit tesznek is, a régi jó világban nincs már visszatérés többé soha!

Nem akarjuk a keresztény egyházak lelki vezetőinek, világi és papi hatalmasságainak érzékenységét érinteni, hiszen oly sok az ellenségünk és most már csak egyedül az a remény kecsegtet, hogy akik hivatva vannak a magyar társadalomnak tuhnyomó többségét, körülbelül 95%-át oktatni és vezetni, az eddigi mélylétes és szomorúan jellemző hallgatás után tudatára fognak ébredni mint emberek, mint magyarok és mint keresztények, kötelességeiknek. A kommunizmus alatt egyaránt nyögött minden felekezet. Az egyháznak az államtól való elválasztása, az egyházi vagyonok államivá tétele

nem a kommunizmus tallálmánya volt és éppenséggel nem új dolog, hiszen a majdnem egészen katolikus Franciaországban már régóta megcsinálták ezt zsidók nélkül. Ami pedig Magyarországon a proletárdiktatura alatt végbement, annak legfőbb intézőjéül mindannyian egy volt jezsuita papot tudunk. Ha nem lesz Magyarországnak zsidója, akik felé a népek föl-föltörő elégedetlenségét mesterségesen terelni lehet, higgyék el a főmaggasságu és főtisztelendő urak, a zsilippel elzárt patak képes lesz visszafelé is folyani és éppen azokat elárasztani, akik a víz rohanó áráját a természet, az erkölcs és a józan ész törvényei ellen akarják vezetni.

Nézzünk körül és lássuk meg szivettépő gyötrelmünkre, hogy Németország és Ausztria milyen csodás energiával fogtak hozzá a munkához, micsoda virágzásra számít Csehország, mennyi erőből duzzad Jugoszlávia és Románia, mialatt ebben a koldussá lett és letiprott kis országban a magyarság a saját testét marcangolja, elvérezvén, önmagát még tovább akarja amputálni, munkáról ellenben szó sem esik, vagy ha igen, csakis szóbeszéd: az összetartás pedig csak széles rétegeknek abban a közös jelszavában és a jelszónak megfelelő cselekedetében nyilvánul meg, mely úgy hangzik, hogy „üsd a zsidót!”

(Folytatjuk.)

## A Judás csókja.\*

Irtá: Vincze Károly ref. s. lelkész.

Állj meg egy szóra atyámfia, ne siess olyan nagyon, vesztedbe rohansz.

— Nem érsz rá, mondd? „Mönni köll, ütni a zsidót?”

— Hát épp erről akarok én veled egy pár okos szót beszélni, hátha megértjük egymást, oszt hátha még hasznod is lesz belőle... Mert hogy nem emberséges dolog ám, meg aztán nem is igen hasznos, — csak úgy vaktában, meggondolatlanul, hebehurgyán szaladni bele e gazba, mint a cserebogár a falnak... Osztan atyámfia, te magyar ember is vagy, tempós, jóra való magyar ember, akinek az okossága messzi földön hires: most akarnád ezt a jó híredet egy bolondmódra való sötétbeugrással eljátszani, most, amikor a bölcsességnek világítania kellene, most, amikor egyakaratton kellene lennie minden magyar embernek, hogy be lehessen boronálni, hogy el lehessen simítani a barázdákat országocskánk hátán, amikben a háború és forradalmak vére még meg nem szikkadt, amikből a bátyád, az apád, a sógorod, a fiad, a komád csontjai még mindig kifehértenek...? Nem bántanak már a kisértetek? Új testvérháborút akarsz-e, édes fiam, megint? A zsidóval akarsz-e most elkezdni, hogy rác, oláh, cseh osztozik az apáid bűnei miatt a földeden? A zsidót akarsz-e most ütni és azt is az Ur Jézus nevében, akinek a nevét, — bizony mondom neked, édes atyámfia, — ha ilyen értelemben veszi ajkára a káplánod,

\*) A Szegedi Napló 1919. szeptember 25-iki számában megjelent közlemény.

igen-igen méltatlan az akkor az Ur Jézushoz, bizony mondom neked, édes atyámfia, hogy az ilyen káplánok ellen emelte fel a korbácsát az Ur Jézus Krisztus abban a jeruzsálemi zsinagógában. — Az ilyen káplánnak, — akit viperának és skorpiónak mond az Ur, fel ne ülj, akármilyen mézes legyen is a szava.

Miért is haragszik a magyar, (kinek még nem nőtt be a fejelágya) a zsidókra? Mert hogy aszondják, hogy a zsidó vezet mindenütt az országban. Az orvos, az ügyvéd, a bank zsidó: zsidó az ész és zsidó a pénz. Hogy a háboruban fel voltak mentve és milliókat halmoztak össze a keresztények vére és veritéke rovására. — Hát ebből atyámfia, sok az igaz. Zsidó vezet mindenfelé, zsidó van fent. — De megálljunk csak! — Hova kapaszkodott fel a zsidó és meddig ezen a mi nemzetünk uborkafáján? Igaz-e atyámfia, csak oda és csak addig, ameddig és ahova mi magyarok engedjük őket! Mi csináltuk nekik az utat felfelé: — szabad-e hát haragudnunk?

Hogy hogyan csináltuk mi nekik az utat, — kérded? — Hát ugy, hogy amikor a magyar paraszt fia tovább akart tanulni, ügyvéd vagy orvos akart lenni, azt mondta neki az apja: — „Maradj csak fiam paraszt, mint az apád, ne akarj te több lenni.“ — Ezt tette a gazdag földbirtokos magyar is — kevés kivétellel, — akkor, mikor a rongyszedő zsidó a szájától vonta el a falatot, csak azért, hogy azok különbek legyenek az apjuknál.

Emlékezz csak vissza atyámfia, hogyan is volt az a háboru folyamán katonáéknál? A napos káplár fergáterungba állította a bakatársaságot, oszt jött paksamétával a számadó őrmester és kérdezte, hogy kinek van szép rőndes írása, mert srájberre van szükség a kánclájon. Jelentkezhetél volna atyámfia te is — ott volt az ut mindenki előtt, — jelentkeztél-e? Ugye nem? Nem ám, mert nem volt szép írásod, nem, mert sehogyse tudtál írni, olvasni. Jelentkezett hát a zsidó, azt megtanította írni, számolni is az apja

Más alkalommal meg olyan valakire volt szükség, aki el tudja kezelni a magazint, ismét valakire, aki el tudja végezni a tisztikar számára a sokfajta bevásárlást. Mindehhez olyan ember kellett, aki értett hozzá. Meg volt a jelentkezésre való szabadsága mindenkinek, jelentkeztél-e? Ugye nem? — „ne akarj te több lenni az apádnál“ — nem értettünk egyébehez, mint disznó és libapásztorsághoz, nem egyébehez, mint a borhoz, kártyához, a mellveregető hangos, magyar virtushoz, ami azóta szomoruan beteljesedett rajtunk, mint a végzetünk, —

üres volt, mint a felfújt hólyag, földhöz vágják, pukkan és azzal fertig.

Érted-e már atyámfia, így és így lett a zsidóból ügyvéd, orvos, bankár, ujságíró, kereskedő; tanult és dolgozott. Így lett belőled, belőlünk egy száználmas tömeg, vagyunk mint a megriadt báránykák, mint a pásztor nélkül való juhok — megmondattott nekünk már régen, Arany János is a bibliából meritette, hogy „elvész a nép, mely tudomány nélkül való“. Észmélsz-e atyámfia, nem akar még megszakadni a szived? Veszed-e észre, hogy a sir szélén állunk, jut-e már eszedbe, érted-e már, hogy most egyebet kell tenni, nem ütni a zsidót, hogy most vezekelni kell, tanulni kell és dolgozni kell!

Le a fejet a porba, le azt a megölő, azt a nevetségesen szomorú, azt a siralmas magyar gögöt, azt a paraszti dölyföt és szedd össze alázatosan, imádságos hívő, emberszeretettel feszülő lélekkel te is azokat a tehetségeidet, mikkel a gondviselő Isten téged sem áldott meg kevésbé egyéb nátióknál. Hidd, hidd, hogy van még könyörület annál, aki Jézust adta neked, a szegény názáreti zsidót, azt a nagyszivű, szédületesen nagyszivű zsidót, aki a világtörténelem csucsszögét jelenti minden elkövetkező időkre, akinek szívében mindenki számára van hely, a te számadra is, atyámfia, sőt még ama káplánok számára is, akik mézes prédikációkkal naponta elárulják őt, elárulják, mint hajdan Judás, hidd, hogy van még könyörület annál, aki ezért adta neked — a Világnak — Jézust, hogy felnyiljanak a szemek és szívek és látva-lásanak és szeressenek az emberek és dolgozva-dolgozzanak, akik eddig vakok és kemények, léhák és könnyüvériek voltak. Hogy általa ember legyen az ember, — te is atyámfia: a szeretetben, a könyörületben, a munkában diadalmas. Ha belekapcsolódsz: élni fogsz. Ha öbelé fonódunk, — a szeretettel átszőtt kemény munkába — megszabadulunk és nem hullunk még a sirba. De a sir ott tátong most előttünk, fenyeget: vigyázz... Jegyezd meg magadnak, atyámfia, hogy az antiszemitizmus: a Judás csókja! Ez pedig kárhozatot jelent.

**Szigoruan Rituális Fiu Internátus**  
középi-kolai, kereskedelmi és polgári  
iskolai tanulók számára. — Szigoru fel-  
ügyelet és gondos ápolás, a legkitünőbb  
ellátás, egyéni nevelés. — Az összes is-  
kolákhoz közel. — Tanulók csakis kor-  
átolt számban vétetnek fel. — Legjobb  
referenciák. — Cim: VIRÁG GYULA,  
BUDAPEST, VI., Ó-UTCA 42. ☺ ☺ ☺

## Zsidók szenvedései a kommün alatt.

(Akták és okiratok.)

Szükségesnek tartjuk ezekben a napokban, amikor a proletárdiktatura előidézéséért és a kommün-garádzdálkodásokért bizonyos körök még mindig a zsidóságot teszik felelőssé, nyilvánosságra hozni a hozzánk garmadaszámra beérkező levelek és jelentésekből a már közölteken kívül újra néhány aktát, amelyek ismét eléggé szemléltetők igazolják, hogy a zsidóság úgy intézményeiben, mint egyéneiben rengeteg kárt és tenger fájdalmat szenvedett a bolsevik terror alatt.

Az irások között van a budai izr. hitközségnek egy július hó 25-én tartott rendkívüli ülésén fölvetett jegyzőkönyve, amely viszont amellet tesz tanúbizonyságot, hogy a zsidók a diktatura érvényességének idejében is szembeszállottak az olyan hitsorsosokkal, aki visszaélt a tanácsrendszer által ráruházott jogkörrel és a várható retorziótól sem riadva vissza, az illetőt fölháborodással kitaszította a hitközség tagjaisorából.

A sok panaszos írás közül ma a következőket adjuk közzé:

Az „Egyenlőség“ tekintetes Szerkesztőjének

Budapest.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Röviden, pár szóval óhajtom b. tudomására adni, hogy — mint országszerte — nálunk Egerben is rettenetesen szenvedtek a zsidók a kommün alatt.

Túszként elhurcolták hitközségünk nagyérdemű és közszeretben álló elnökét, nagyecseri Kánitz Dezső bankigazgatót, valamint öccsét, dr. Kánitz Gyula ügyvédet, dr. Setét Sándor ügyvédet, az Egri Ujság főszerkesztőjét, Alföldi Mór nagykereskedőt, Goldberger Rudolf iparost, és a négy Preszler fivért, (utóbbiakat borzasztó módon verték és kineztek). Kánitz Dezsőt lakásából kiűzték és lakását 41 budapesti Lenin-fiu foglalta el.

Ugy a statusquo-, mint az orthodox-hitközség minden ingó és ingatlan vagyonát elvették, természetesen a községek kulturális és jótékony intézményeinek a vagyonát sem kímélvén meg.

De még ezzel sem elégedtek meg a bolsevikiek: lépten-nyomon bántalmazták és üldözték hittestvéreinket.

Szerkesztő Urnak megkülönböztetett tisztelettel és szívélyes üdvözlettel maradok

Eger, 1919. szept. 15.

készséges hive:

Halász,  
hitközségi jegyző.

Az egri izraelita statusquo hitközség egyébként ez év augusztus 19-én nagyecseri Kánitz Dezső elnöklésével tartotta a kommün óta első előjárósági ülését és ez alkalommal egyhangulag elhatározta, hogy mindazokat a hitközségi tagokat, akik a kommunizmusban szerepet játszottak, a hitközségből ki-

zárja. Az ilyeneknek még hozzátartozói sem tölthetnek be az előjáróságban tisztségeket.

Az országos izraelita irodában a kommunista likvidátorok által lefolytatott likvidálások alkalmával a következő értékeket és pénzeket vették el, illetve foglaltak le: 1. Az iroda személyi és dologi szükségleteire szolgáló általános pénztári készletet 8820 K 65 f. 2. Az iroda által a likvidálás befejezése után személyzeti kiadásokra és lakbérre kölcsönvett 4000 K. 3. Az 1918. évi maradvány és az 1919. év első félévi államsegély címen a banknál kezelt 58.483 K 15 f. 4. A rabbik egyszeri rendkívüli segélye címen utalványozott 93.000 K-ból talált takaréketéti könyvön elhelyezett államsegélyt 33.000 K, készpénzben 3108 K. 5. A magasabb képesítésű lelkészek családi pótlék segélye címen kiutalt 40.000 K általános összegből készpénzben 36.199 K. 6. A Ferenc József-alapot: készpénzt 47.412 K, hadikölcsönkötvényben 204.100 K. 7. Az országos rabbiképző és országos izraelita tanítóképző intézet közös folyószámlájáról 25.309 K 33 f. 8. Az országos rabbiképző intézet menzaalapját: értékpapirban 71.000 K, folyószámláról, illetve készpénzben 23.110 K. 9. Dr. Bacher Vilmos és neje alap 10.000 K, ennek kamatai 591 K. 10. Freund József és neje alapítványi házon kívüli készpénzben 48.177 K 98 f. 11. Az Országos rabbiképző intézet egy 1917. keletű betéti könyvét 27.320 K. 12. Stern Bertalan és neje alapítvány 2049 K 10 f. 13. Grüner Henrik biztosítási kötvény alapját 10.000 K. 14. Az Országos izraelita tanítóképző intézet Boschán-féle alapítványa 8266 K 06 f. 15. Az Országos izraelita tanítóképző internátusi alapja: értékpapir 23.400 K, készpénz 2197 K 80 f. 16. Hatodik izraelita községkerülettől 1030 K. Ezekon kívül a Közalap egész vagyona 224,567 K készpénz, 974,600 K névértékű értékpapir, a Gomperz-alapítvány az egész még felosztatlan hagyaték, értékpapirjai 1,813.700, folyószámla követelése 109.162 K. Boschán-alap mintegy 700.000 K, az Écz Chájim egyesület vagyona, Tanítóképző segélyegyletének vagyona, Rabbiképző és tanítóképző kézi pénztára.

Az elvitt pénzek visszautalása iránt a lépéseket a proletárdiktatura megszüntével folyamatba tették. Nyilván a politikai viszonyok miatt késik az elintézés. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulattól elvett 23.136 K 05 f készpénzt és 77.814 K 04 f névértékű értékpapirt a kultuszminiszter e napokban az országos iroda útján már visszautalványozta. A többi visszautalványozás is legközelebbre várható.  
275—1919. sz.

### Kivonat

a Budai Izr. Hitközség Direktóriumának 1919. július hó 25-én tartott rendkívüli ülésén felvett jegyzőkönyvéből:

Jelen voltak: Ádám Gyula, dr. Berényi Sándor, dr. Csobádi Samu, dr. Edelstein Bertalan rabbi, Fábrián Ferenc, Fisch Farkas, Gellért Ignác, Kardos Béla, Katona Gyula, dr. Kiss Arnold főrabbi és Krammer Adolf.

### Tárgy:

A hitközség tagjait ért meghurcoltatás.

### Előterjesztés:

A Direktórium tudomást szerzett arról, hogy

hitközségünk tagjainak nagyobb csoportja f. hó 23-án, amidőn az Öntőház-utcai tanácskozóteremben választási értekezletet tartott és hitközségi ügyeket beszélt meg, a vörösőrség által igazolásra hivatott fel és bekísértette a kerületi vörösőrségre. A vörösőrség beavatkozását az idézte elő, hogy Fenyő Béla, a Direktórium egyik tagja, feljelentést tett az értekezlet ellen és a Direktórium nevében kért intézkedést az engedély nélküli tanácskozás meggátolására.

A Direktórium ezen tárgyban egyhangulag a következőképen

*határozott:*

Megállapítja, hogy a Direktórium nevével és jogkörével súlyos visszaélés történt. A legnagyobb felháborodással utasítja vissza azt a feltevést, mint ha a Direktórium a választó közönség bármely részének tanácskozását, vagy összejövetelét megakadályozni kívánná vagy kívánta volna. Fenyő eljárását minden tekintetben elítéli, cselekményét hitközségünk összessége és vallásunk törvényei ellen intézett merényletnek minősíti és ezért tagjai sorából törli.

A Direktórium szükségesnek találja, hogy a meghurcolt hitközségi tagok elégtételt kapjanak, miért is a történetek felett mély sajnálkozását fejezi ki, s erről az értekezlet tagjait vezetőjük Alapi Béla hittestvérünk kezébe kézbesítendő jegyzőkönyvi kivonattal értesíti, s felkéri, hogy a Direktórium ezen határozatát az összes érdekeltekkel közölni sziveskedjék.

A kivonat hitelül:

*Katona Gyula,*

mint a július hó 25-iki ülés vezetője.

Gábor Imre ujbpesti születésű hivatalnok panasolja egyik levelében, hogy őt 1919 április 14-én besorozták vörös katonának. A zsidó husvétj ünnepeket azonban otthon töltötte. Amiért két napig távol volt a kaszárnyából, letartóztatták, a gyabafőbeverték és a letartóztatást követő néhány nap múlva halálra ítélték. Az ítéletet később hat havi fegyházra változtatták. Ezt a büntetést a diktatura bukásáig végigszenvedte.

Ime egy kis mutató újból a diktaturának a zsidókkal szemben elkövetett erőszakoskodásaiból. Csak fenéktelen rosszakarattal és nagyfokú rövidlátással lehet a zsidóságot a diktatura szélhámosaival és gárdádalkodóival általánosítani.

Hódmezővásárhelyről jelentik: Folyó évi április 25-én éjjel megérkezett az u. n. „terrorcsapat“, azonnal összefogott és a városházára cipelt kb. 20 tehetősebb polgárt, köztük 4 zsidót: Weisz Mihály, Havas Henrik, Toffler Fülöp, Lampel Jakab nevűeket. — Weisz Mihály fia, Weisz Henrik, apja után ment, hogy kiszabadítsa. Apját nem eresztették ki, őt a legkegyetlenebb módon bántalmazták s szintén ott tartották. Másnap reggel eleresztették az összes keresztényeket kivétel nélkül, ellenben a zsidókat, mind az ötöt ott tartották s még aznap délben elszállították azzal a Makóról jött vonattal, melyben a Návayak is voltak. Tehát kizárólag csak a zsidókat vitték el s közülök, a város határában, a legirtózatosabb kegyetlenséggel megölték Weisz Mihályt, fiát, Weisz Henriket

és Havas Henrik moztulajdonost, a másik kettő Budapestre jutott, honnan később hazakerültek.

A diktatura idején összesen egy zsidó volt, ki némi működést fejtett ki a kommunizmus érdekében, a direktórium három tagja s minden téren működő összes bizalmi egyénei és exponensei kizárólag keresztények voltak.

A meggyilkolt Weisz Mihály három fia közül egy az orosz harctéren esett el, a másikat most gyilkolták meg. Weisz Mihály, az orosz harctéren elesett fiának emlékére a református főgimnáziumban nagyobb alapítványt tett.

## AKTÁK.

### VII.

## Szeged város zsidó vallásu polgárainak Ünnepélyes nyilatkozata.

Gróf Károlyi Gyula magyar miniszterelnök úrnak  
átadták 1919 június 26-án.

### Ünnepélyes nyilatkozat

Szeged város alulirott polgárai felelősségünknek teljes tudatában az itt következő ünnepélyes nyilatkozatot tesszük:

A világháború végzeteljes ereje összezuzta a Habsburg-Lotharingiai dinasztia uralma alatt együttesen birtokolt Magyarországot és Ausztriát és ezzel megbukott a monarchikus államforma is. Ez az összeomlás készületlenül találta a magyar nemzetet; lélekjelenlétét mégis el nem veszítve, szinte önfeledt örömmámmorral fogadta a köztársasági államforma alapján való átalakulást s osztatlan bizalommal csatlakozott előbb a Nemzeti Tanácshoz, majd a Magyar Népköztársaság kormányához. A történeti adatok szerint a kormány szociáldemokratapárti miniszterei kijelentették, hogy megelégszenek a politikai demokrácia diadalával, mert a szociális kommunista állam megvalósításának idejét, alkalmát és tárgyi feltételeit elérkezetteknek nem tartják; a november 16-iki Nemzetgyűlésen Kunfi Zsigmond a magyar nép, a szociáldemokrata munkásság és az egész magyar Nemzetnek nevében beszélt, mégis a kormányból céltudatosan kiszorították a polgári pártok képviselőtét s bár látszólag ellenállottak az orosz bolsevisták ostromának, március második felében megszűntették a Magyar Népköztársaságot, kikiáltották a Tanácsköztársaságot s életbeléptették a Proletárdiktaturát. A magyar szociáldemokrata párt átalakult kommunista párttá s minthogy a Tanácskormány hatalmába kerítette a csendőrséget, rendőrséget és katonaságot, ezzel urává lett az állami legfőbb hatalomnak. Ennél végzetesebb hatalom nem uralkodott még élő emberek fölött. Hogy mi történt ennek az uralomnak az ideje alatt Budapesten és Magyarországnak azokon a részein, ahol ellenséges megszálló csapatok utjába nem állottak életet, vagyont, személyes szabadságot és becsületet pusztító rombolásainak, nem tartjuk szükségesnek részletezni. Történeti igazságként meg kell azonban állapítanunk azt a tényt, hogy a Népköztársaság elnöke gróf Károlyi Mihály volt, a Tanácsköztársasági kormány az ő kezéből kapta a Magyar Nemzet sorsának intézését. Ismerte ezeknek az embereknek személyi adatait, politikai céljait, faji, vallási geneziséjét, s ha a saját személyének megmentéséért vagy bármi más okból a magyar népnek minden nemzeti érdekét kiszolgáltatta a bolsevizmus rabló hadjáratának, ezért a felelősség őt terheli. Minket, akik itt Szegeden élünk, a gondviselés különös kegyelme megkimélt a bolsevizmus borzalmaitól és habár a szociáldemokrata párt itt is föltétlenül csatlakozott a Tanácsköztársasági kormányhoz, ennek rendeletei mégis csak papíron érvényesülhettek, mert december végén a francia csapatok már megszállották Szegedet, úgy hogy márciusban a francia városkormányzóság tilalma utjába állott a szovjetrendeletek végrehajtásának. Szeged polgársága mégis átszenvedte a megalázásnak, megszégyenítésnek, becsületfosztásnak, erkölcsi és anyagi terrornak minden elképzelhető fokozatát. Az életösztön legtermészetesebb megnyilatkozása volt tehát annak a lehetőségnek megragadása, hogy sorsának

intézését visszaszerezi, ismét állampolgára lesz hazájának és segítségére siet azoknak, akik a Magyar Nemzetet meg akarják menteni a bolsevista rémuralom további pusztításaitól. A Hazánk fővárosától, sőt lehet mondani az ország testétől elzárt Szegednek lakosságát ebben a lelkiállapotban találta gróf Károlyi Gyula urnak kormányalakítási vállalkozása. Alig vált politikussá ennek a vállalkozásnak ténye, már is összekötés támadt a kormány és a szegedi munkásság között, ami előbb részleges, majd általános sztrájkban jutott érzékenyen érezhető kifejezésre. Egyik oldalon a kormány személyi összetételéből kisugárzónak állított konzervatív, sőt reakciós irányzatot provokatív jellegűnek találták, a másik oldalon viszont a munkásság szélsőségesen merev bolsevista magatartását társadalom, haza és nemzetellenesnek és ezért minden eszközzel letörendőnek ítélték. Ennek a két végletnek ittközőjévé tette aztán néhány, bizonyára nem is szegedi, ember lelkiismeretlen, meggondolatlansága a zsidóknak felelősségét a bolsevista uralomért és ennek büneiért.

Határozott és minden félreértést kizáró formában kifejezést kell tehát adnunk önérzetünknek s ezért tesszük ezt az ünnepélyes nyilatkozatot:

**Nem tűrjük és bárhonnán jöjjön, visszautasítunk minden ürügyet, amely azt a tendenciát szolgálja, hogy bennünket zsidó vallásfelekezetiességünk miatt a magyar hazához, a magyar nemzethez való hűségünkben meggyanusítson.**

Vajjon a magyar zsidóság szándékait, céljait képviselik-e a szovjet-kormány tagjai, a hozzánk teljesen idegenek, akik gróf Károlyi Mihály kezéből kapták a hatalmat, amellyel elpusztítottak minden elpusztíthatót?

Aki nyitott szemmel nézi ennek a szomorú világnak folyását, annak látnia kell, hogy az orosz bolsevizmus nemcsak a Magyar Nemzet testét marcangolja, hanem Németország, Bajorország s más európai országok nemzeteinek életműködését is dühöngő erővel ostromolja. Lehet-e, szabad-e tehát ebben a szintiszta magyar polgár városban túrni olyan rágalomnak kicsírázását, amely a Tanácskormány büneiért a felelősséget, vagy ennek bármely vonatkozásában akármilyen csekély részét Magyarország zsidó vallásu polgáraitra akarná háritani?

Minél tisztábban látjuk ma már az évezredes és még mindig élő zsidó kérdésnek mozgató rugóit, annál szabadabban védekezhetünk ellene: nemcsak a zsidó vallásu, hanem minden igaz, bármely más vallásu becsületes magyar ember, aki tudatában van annak, hogy milyen föladatok teljesítését háritotta az egységes magyarságra a történelem parancsa.

**A végpusztulás örvényének szélére sodort Magyarország államot alakító föladat előtt álló magyar népének sorsa annak a hűségnek ösztinteségétől és összefoglaló erejétől függ, amellyel a magyar nemzeti eszme szolgálatába állunk.**

**Mi ennek a magyar nemzeti eszmének szolgálatában állottunk a múltban és megrendíthetlenebb hűséggel és odaadással állunk szolgálatában ma, mint bármikor azelőtt.**

**Mi nem engedjük magunkat a magyar nemzet testétől elszakíttatni. Nem tűrjük, hogy minket faji vagy felekezeti elkülönözöttség címén magyarságunkban bárki is megzavarni merészkedjék.**

A vérkeveredés olyan folyamat az emberiség életében, amely lehetlenné teszi a faji eredet közzőségének kutatását vagy kimutatását. Valamely nemzet, mint egység, látszólag a vérkötelék, volta-képpen azonban a kulturhatások közössége s mindenekfölött a nyelv-egység folytán jelentkezik kifele önállónak. Éppen a szociális folyamat alatt tevékenységben levő minden faktor együttműködése

adja meg a nemzeti államnak és a nemzeti viszonyoknak azt a külön és állandó helyzetet a többi nemzettel szemben.

Ki meri azt kétségbe vonni, hogy mi zsidó vallásu szegedi magyarok mozgató erői voltunk és vagyunk a magyar nemzetet fejlesztő kulturhatásoknak; hogy a magyar nemzet közművelődési, közgazgatási, gazdasági, társadalmi, politikai munkájában lankadatlan buzgalommal, szorgalommal, becsülettel, odaadással, hűséggel állandóan részt vettünk?

Ki meri azt kétségbe vonni, hogy fiaink a világháboru alatt a harctereken hősi önfeláldozással teljesítették katonai kötelmeiket?

Nem vádolunk és nem védekezünk, csak meg akarjuk magunkat értetni, ezért beszélünk magyaros nyíltsággal és férfias ösztinteséggel.

**Élni és dolgozni akarunk azért a kitűzött nagy, szent célért: hogy megteremthessük az új Magyarországot és virágzásban halhatatlan új életre kelni segítsük a Magyar Nemzetet.**

Ennek a nagy nemzeti célnak és államalkotó eszmének képviselőjét látjuk mi ezidőszerint gróf Károlyi Gyula miniszterelnök urban és kormányában. Politikai irányzatának minden vizsgálása és bírálása nélkül ezért támogatjuk minden tőlünk telhető erővel a bolsevizmus ellen fölvett harcban. Ennek a harcnak sikeres megvívása után a Budapesten megalakuló végleges kormány hatáskörének marad fönn az államforma, az alkotmány és ezekkel összefüggő összes egyéb nagy reformok problémáinak megoldása.

Polgári jelvényünk a három színű rózsza, amelynek nemzeti színét az 1848:XXI. t.-c. állította vissza ősi jogaiba.

Szeged, 1919. évi június hó 23-án.

**Dr. Balassa Armin, Dr. Biedl Samu, Bokor Adolf, Holtzer Tivadar, Dr. Pap Róbert, Weiner Miksa, Wimmer Fülöp és még kétszázötven aláírás.**

### VIII.

Nagyméltóságú Miniszterelnök Ur!

Alulírottak, akik a budapesti izr. gyógyintézetekben mint vezető orvosok működnek vagy működtek, mély tisztelettel arról értesítik Nagyméltóságodat, hogy néhány hét óta, fiatal izraelita orvosok igen nagy számmal fordulnak hozzájuk, hogy ezekben az intézetekben alkalmaztatást nyerjenek. indokul azt hozzák fel, hogy a klinikákról vagy közintézetekből, melyeken eddig működtek, vagy amelyeken tanulmányaik tökéletesítése céljából tartózkodtak, eltávolítottak anélkül, hogy mást lehetne nekik hibául felróni, mint az izraelita felekezethez való tartozásukat.

Az izraelita felekezeti magyar orvosok nemcsak számuknál fogva alkotják a magyar közegészségügy jelentékeny tényezőjét, hanem olyan neveket is találunk köztük, melyeknek hire az ország határára messze tul terjed. A zsidó magyar orvosok hazafiságát és áldozatkészségét soha senki sem vonta kétségbe. A magyar politikai pártok, bármely szélsőségben mozogtak is, a zsidó orvosok tudását és kifogástalan etikáját mindig elismerték. Ezrelvannak zsidó orvosok, akik a világháboru alatt, a legsúlyosabb körülmények között harcoltak, sokan elvesztették életüket vagy egészségüket, sokan sínylődnék ma is fogságban.

A magyar orvosok nem tömörülnek kamarában, melyhez azok fordulhatnak, kiket sérelem ért. Az izraelita felekezetű magyar orvosok szintén nem alkotnak egyesületet, mely az ő érdekeik védelmét kezébe veszi és nem tartjuk kívánatosnak, hogy olyan egyesülések jöjjenek létre, melyek a faji vagy felekezeti harcnak odadobott keztyűjét felveszik. Éppen azért, mi, a már létező izr. gyógyintézetek vezetői, bátorkodunk a Nagyméltóságú miniszterelnök urat fenti tényekre figyelmeztetni.

A mi intézeteink régi, évszázados fennállása óta évente a betegek százezreit, minden felekezeti különbség nélkül, legnagyobb részben díjmentesen gyógykezelik, egyaránt a humanizmus, a magyarság és a zsidóság szolgálatában és ez bátorít fel bennünket arra, hivatalos megbízatás nélkül, hogy saját kezdeményezésünkben a zsidó felekezeti orvosok szószólói gyanánt forduljunk Nagyméltóságodhoz.

Nincsen módunkban minden esetben megvilágítani, mennyiben igazak az eltávolított orvosok állításai. Kérjük tehát a Nagyméltóságú Miniszterelnök urat, hogy valamelyik szakminisztérium, akár Kultusz-, akár Egészségügy-minisztérium keretén belül olyan panaszbizottság állíttassék fel, melyhez mindazok fordulhatnak, kiket nézetük szerint igazságtalan sérelem ért és kérjük, hogy ezen panaszbizottságban valaki a mi sorainkból is delegáltassék. Bűnhődjék mindenki, aki a lefolyt rendszer alatt, akár az összesség, akár egyesek, akár csak az általunk magasan tartott orvosi etika ellen vétett, de fel-emeljük tiltakozó szavunkat minden gyanúsítás és minden önkényes retorzió ellen.

Teljesen bizva a Nagyméltóságú Miniszterelnök urnak igazságszeretetében, jelen kérésünket szíves jóindulatába ajánljuk.

Budapest, 1919. szeptember 19.

Mély tisztelettel

**Dr. Stiller Bertalan**

m. kir. udvari tanácsos, egyetemi tanár,  
az izr. kórház volt igazgatója

**Dr. Szily Adolf**

az izr. kórház volt igazgatója

**Dr. Benedict Henrik**

a pesti izr. kórház igazgatója, egyetemi c. rk. tanár

**Dr. Grósz Gyula**

a Bródy-gyermekkorház igazgatója, egyetemi m. tanár

**Dr. Temesváry Rezső**

egyetemi m. tanár,  
a Weisz Alice gyermekágyas-otthon igazgató főorvosa

*A bu lápesli izraelita gyógyintézetek orvosai tiszteletteljes előérjesztése a közintézetekben alkalmazotti izraelita orvosok védelme tárgyában.*

## A zsidó diákügy.

**Uj zsidó menza.** A Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége az elmúlt napokban saját kezelésébe vette át az Omike menzáját. Az új diákvezetőség, amelynek tagjai *Rosenbaum Géza, Jusztusz László és Hegedűs Vilmos* főiskolai hallgatók, célul tűzte ki a zsidó diákerdekek széleskörű felkarolását és ezért felhívásban fordul a magyar zsidó nagyközönséghez, melynek figyelmét ezuton is legmelegebben hívjuk

fel a zsidó ifjuságnak e szép és nemes vállalkozására, az *önerejükben fenntartott diákmenzara*. Templomokban és jótékony egyesületekben valóban alig gyűjthetnek most nemesebb jótékony célra, mint a nyomorgó zsidó diákok intenzív segélyezésére és támogatására. A felhívás a következő:

*Hittestvéreinkhez!*

Az Omike vezetőségének jóvoltából az eddigi „Mensa Académica“-t átvettük s azt mint a *Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Menzáját* fogjuk saját kezelésben, szigorúan rituális alapon újra megnyitni. Több száz zsidó főiskolai hallgató van jelenleg a fővárosban minden támogatás nélkül s ezeknek ellátása erkölcsi kötelességünk. Ezért fordulunk hozzátok, mindnyájatokhoz, hogy támogassatok bennünket minden tehetséggel. Az anyagi segítség sürgős! Mindennemű adományt a *Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Szövetségéhez* küldjétek, Sip-utca 12., II., 2.

A menza ünnepélyes megnyitása vasárnap délelőtt 11 órakor lesz.

A Szövetség céljaira újabban a következő adományok érkeztek: Zerkovitz Oszkár 1000 K, Jellinek Ernő 200 K, Vas Jenő és neje 100 K, VII. ker. imaházegyesület gyűjtése 200 K, Spitzer Hermanné urnő gyűjtése 300 K, Sas és Bauer 500 K.

A Menza részére adakoztak: Székely Ferenc, a hitközség nevében 10,000 K.

**Rendfenntartó főiskolai hallgatók.** Az elmúlt zsidó főünnep alatt a Zsidó Főiskolai Hallgatók Szövetségének agilis tagjai a rend fenntartását vállalták magukra és a román őrségekkel karöltve biztosították a legteljesebb nyugalmat. A karszallagos főiskolai hallgatók jelenlétét a közönség bizalommal és megnyugvással fogadta, a hitközség vezetősége pedig köszönetét fejezte ki a Szövetségnek, a templomi rendfenntartás alkalmából. A hívők nagy tömege átérzve a zsidó főiskolai hallgatók szorult anyagi helyzetét, adományokkal és alapítványokkal sietett a Szövetség támogatására. Kérjük a közönség további hathatós segítségét, hogy a Szövetség mielőbb minél biztosabb anyagi eszközök birtokában szállhasson szembe a diáknyomorral. Adományokat hálás köszönettel nyugtáz a Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Szövetségének központja, VII., Sip-utca 12.

A Magyar Zsidó Főiskolai Hallgatók Szövetsége pár hetes fennállása óta teljesen megnyerte a nagyközönség és az egyetemi hallgatók osztatlan és érdeklődő rokonszenvét. Napról-napra tömegesen jelentkeznek az új tagok. A Szövetségben minden magyar érzésű zsidó főiskolai hallgatót testvéri, szolidáris együttérzéssel és szeretettel fogadnak. A Szövetség vezetősége kötelességszerűen ügyel rá, hogy tagjai közé nemzeti szempontból megbizhatatlan és destruktív elemek be ne férközhessenek.

Minden adakozásnál ügyeljünk a címre: *Magyar Zsidó Menza* javára és *Magyar Zsidó Főiskolai Szövetség* részére adakozzunk. Cím: Sip-utca 12., II., 20. A szövetségnek más címe nincs.

**A zsidó főiskolai hallgatók ruha-ellátása.** A Szövetség lépéseket tett az illetékes tényezőknél, hogy tagjait a hideg beáltával olcsó ruhával láthassa el. A lépések eredménnyel jártak és a rendelkezésre bocsátott ruhákat a Szövetség tagjainak nagy része veszi már igénybe.



# STATISZTIKAI ADATOK A KITÉRÉSEKRŐL.

Összeállította: Dr Groszmann Zsigmond.

Az 1868: LIII. törvény értelmében, melyet az 1895: XLIII. törvénycikk a zsidókra is kiterjeszt, a vallásfelekezettől kilépő ebbeli szándékát köteles eddigi lelkészénél bejelenteni. A pesti izr. hitközség rabbiságánál évente egy bizonyos számú egyén jelentette be kilépését. A kilépésnek oka a csendes antiszemizmus egyrészt, másrészt házasságkötés volt. A háborút megelőző években a kilépők évi száma a 300 alatt maradt; a legkisebb szám volt 1896-ban: 120 kilépő, a legnagyobb szám volt 1906-ban: 278 kilépő. Míg a háború két első évében csökkent a kitérők száma (1914-ben 246 és 1915-ben 206 kilépő), addig a következő években ismét növekedett az, főleg több katona kilépése által. (1916-ban 273, 1917-ben 302 és 1918. okt. 20-ikáig 269). E, bár nem magyarányu, számemelkedés a volt osztrák-magyar hadsereg némely részében mutatkozott antiszemizmusban leli magyarázatát. Az 1918 október végi forradalom óta azonban már abnormális méreteket öltenek a kitérések, melyekről a következőkben számolunk be.

**A kitérők száma.** A Károlyi-kormány idejében, vagyis 1918 november 1-től 1919 március 20-ig, tehát 140 nap alatt 265 egyén, naponta átlag kettő, jelentette be kilépését. A kilépések megnövekedésének külső oka az ország lakosságának a fővárosba való özönlése rejlik: megnövekedvén az itt tartózkodó zsidók száma, megnövekedett a kilépők száma is. A kilépések megnövekedésének belső oka pedig a terrorban keresendő, mellyel már akkor megfélemlítették bizonyos körökben a zsidóhitűeket. Amily mértékben növekedett a fővárosba való özönlés és zsidók elleni terror, épp oly arányban növekedett a kitérők száma is, ugyannyira, hogy a kommunizmus idején, vagyis 1919 március 25-től július 31-ig, tehát 133 nap alatt, 903 egyén (naponta átlag 7) jelentette be kilépését. A Friedrich-kormány hivatalba lépésétől, 1919 augusztus 1-től szeptember 30-ig pedig, tehát 61 nap alatt, 1121 egyén (naponta átlag 21) jelentette be kilépését. Így tehát az 1918 november 1-től 1919 szeptember 30-ig terjedő 11 hónap alatt 2289 egyén lépett ki a zsidó vallás kötelekéből a törvényes formának egészben vagy részben való betartásával. Bár a vonatkozó törvény a kilépésének kétszeri bejelentését teszi kötelezővé, a 2289 kilépő közül mégis sokan csak egy ízben jelentkeztek kilépésre s ezek a törvényt csak részben tartották be. De voltak olyanok is, még pedig 240 egyén, kik minden törvény ellenére csak írásban jelentették kilépésüket. Összesen 2529 egyén kitéréséről szereztünk tudomást. A kilépők közül 88-an a kommunizmus idejében, tehát a vallási exlex alatt már megtörtént megkeresztelésüket jelentették be. Csak melleleg jegyezzük meg, hogy e kitérők kitérésükkel a kommunizmus ellen akartak büntetni és éppen ők éltek a kommunizmus által teremtett exlex jogával. Sokkal fontosabb azon valószínűség, hogy e 88 egyéneken kívül még mások is áttértek más hitre, anélkül, hogy akár előzőleg, akár csak utólag is bejelentették volna a rabbiságnál kilépésüket. Növeli a kilépettek számát azon törvényes rendelkezés, mely szerint a 7 éven aluli gyermekek nemük szerint követik szüleik vallását. A tapasztalat azt is mutatja, hogy a különböző felekezetek lelkészei, minden törvényes rendelkezés ellenére, tisztán a kommunista exlex alapján, 7 és 8 év között levő gyermekeket is befogadtak egyházukba. Mindezek tekintetbe vételével, mennyi lehet az összes kitérők száma?

Meddő dolog volna találgatásokba bocsájtkozni. A kilépettek tényleges számát csak az esetekben lehetne megállapítani, ha a befogadó lelkészek a törvény utasítását betartanák és minden befogadásról értesítenék a rabbiságot. De feltételezhetjük, hogy a gyermekek és a nem-jelentkezett megkeresztelték száma nem nagyobb a jelentkezett kilépettek számánál és így sejtésünk közel járhat a valósághoz, ha feltesszük, hogy a forradalom kitérése óta lefolyt 11 hónap alatt 5000 körül van a kitérők száma.

**A kitérők foglalkozása.** Az egész kitérés mozgalomnak a rugója a terror. Megállapítható, hogy amely foglalkozás-ágban nagyobb terrort fejtettek ki, ott nagyobb is volt a kitérők száma, míg a szabadpályán működők kisebb számban tértek ki. Az egyetemen mutatkozott tettegességek, a köz- sőt magánhivatalokban is megnyilatkozott zsidóüldözések következtében legnagyobb a tanulók, a köz- és magánhivatalnokok sorában a kitérés. Aránylag sok orvos, ügyvéd és mérnök tért ki; de ezek részben kórházi orvosok, tehát közalkalmazottak, illetőleg oly ügyvédek és mérnökök, akik a gazdasági élet pangása folytán közhivatalokba akartak jutni. Aránylag megnyugtatóan kevés kereskedő és iparos tért ki. A kitérők foglalkozásáról következő táblázat nyújt teljes képet:

	Orvos	Ügyvéd	Mérnök	Gyógyszerész		
Károlyi-kormány	10	8	10	2		
Kommunizmus	28	38	40	2		
Friedrich-kormány	44	31	52	7		
Összesen	82	77	102	11		
	Tanító, tanár	Gyáros, iparos és ipari alkalm.				
Károlyi-kormány	5	17				
Kommunizmus	3	32				
Friedrich-kormány	8	72				
Összesen	16	121				
	Kereskedő és keresk. alkalm.	Földbirtokos és gazdász				
Károlyi kormány	8	7				
Kommunizmus	39	21				
Friedrich-kormány	48	13				
Összesen	95	41				
	Magánhivatalnok	Közhivatalnok	Aktív katona			
Károlyi-kormány	39	6	3			
Kommunizmus	173	37	—			
Friedrich-kormány	190	60	9			
Összesen	402	103	12			
	Író	Művész	Tanuló	Egyéb foglalk		
Károlyi-kormány	—	2	36	5		
Kommunizmus	5	12	86	15		
Friedrich kormány	7	17	166	15		
Összesen	12	31	288	35		
Mily vallásra térnek a kitérők? A kitérőknek saját bevallása alapján a következő táblázat mutatja hogy mily vallásra térnek:						
	Róm kath	Ref.	Ág h ev.	Unit.		
Károlyi-kormány	119	39	28	5		
Kommunizmus	367	168	169	4		
Friedrich-kormány	525	288	197	9		
Összesen	1011	515	394	18		
	Görög kath.	Gör kel.	Adventista	Felek. kiv.		
Károlyi-kormány	—	1	1	36		
Kommunizmus	1	4	—	81		
Friedrich-kormány	4	1	—	26		
Összesen	5	6	1	143		
Ismeretlen vallásra tér						
Károlyi-kormány	16					
Kommunizmus	109					
Friedrich-kormány	71					
Összesen	196					

Megjegyzendő, hogy azok közül, kik felekezeten kívülinek vallották magukat, sokan megkeresztelkedtek és csak megkeresztelkedési szándékuk leleplezése okából mondták, hogy felekezeten kívül maradnak. A kitérők kapkodására jellemző, hogy többen nem ismerték különbséget a két protestáns egyház között, úgy, hogy sokan, kik református hitre térőknek mondták magukat, az ág. h. ev. hitre tértek és viszont.

*Hány budapesti tért ki.* Azoknak, kik a pesti rabbiságnál jelentették be kilépésüket, több mint fele vidéki születésű és nem is fele budapesti születésű. A vidéki születésűek az ország legkülönbözőbb, még konzervatív vidékéről, részben a külföldről is költöztek a fővárosba, vagy éppen csak átmenetileg tartózkodnak itt, főleg az ország némely részeiben történt véres zsidóüldözések folytán. Erről a következő táblázat szól:

	budapesti születésű	vidéki születésű
Károlyi kormány	122	143
Kommunizmus	454	449
Fr edrich-kormány	450	611
Össze-en	1026	1263

*A kitérők neme.* A zsidók ellen mutatkozó terrort főleg a kenyérkereső pályán működők, tehát elsősorban a férfiak érzik s ezért a kitérőknek majdnem kétharmadrésze férfi és csak egyharmadrésze nő. A következő táblázat szól erről:

	férfi	nő
Károlyi-kormány	153	112
Kommunizmus	536	367
Friedrich-kormány	738	383
Össze-en	1427	862

Ezen számok mutatják nagy vonásokban az utolsó 11 hónap kitéréségi folyamatát. Jól esik feljegyeznünk, hogy ugyan még csak szorványosan, mégis néhányan bejelentették a pesti rabbiságnál, hogy kinyilatkoztatott kilépési szándékuktól elállanak és a zsidóvallás kötelességében megmaradnak. Biztosra vehető, hogy nagyon sokan vannak ilyenek, kik tényleg nem tértek más hitre és csak utóbb fogják ezt a rabbisággal közölni. Remélhetjük, hogy a normális állapotok visszatéréssel sokan lesznek, kik a terror hatása alatt elhagyván a zsidóságot, vissza fognak térni ősi zsidó hitükhöz.

## A dunántúli zsidóüldözések aktáiból.

A pesti zsidó hitközég panaszírodájának jegyzőkönyvei.)

**Jegyzőkönyv.** Felvétel 1919 október 5-én Budapesten, Bing Ignác böhönyei (Somogy megye) kereskedővel.

Október 1-ére virradó éjjel mintegy hatszáz főnyi fehér gárda jött községünkbe és kidoboltatta, hogy minden zsidó férfi a vásártérre menjen haladéktalanul. — A zsidók, számszerint 17-en, kik a kommunizmusban teljesen ártatlanok voltak, eleget is tettek a parancsnak. Mikor mind együtt voltak, ütötték-verték és minden kikérdezés, vallatás nélkül, akasztani kezdték őket. Mikor már hatot fölakasztottak, egy emberséges fehér százados, a nevét nem tudom, odasugta nekünk, hogy: „Meneküljön, aki tud!” Minthogy ez sötét est-szaka történt, sikerült elszöknöm, de hogy a többivel azután mi történt, azt nem tudom.

A falu népe, amellyel eddig békés egyetértésben éltek a zsidók, még a fehérek bejötte előtt mondogatta: „A mi zsidaink ne féljenek, nem lesz semmi bántódásuk, megvédjük őket!” Mikor a fehérek a kínzást és akasztást megkezdték, az egész falu lakossága tiltakozott is ellene, de nasztalan.

A felakasztottak nevei: Schwarcz Már és fia Béla, Krauszkai Ignác, Steiner Sándor, Stein Izidor és Kohn Jenő.

Felolvasva aláíratott.

Gárdonyi Béla s. k.  
jky. vezető.

Bing Ignác s. k.

— A propaganda-miniszter, Haller István, szeptember hó utolsó vasárnapján Cegléden, abban a régi liberális városban járt, amelyben a máshitűek a zsidóhitűekkel mindig a legszebb és legjobb egyetértésben éltek. Az uszító miniszter kezdte azzal, hogy „hadseregünk szellemét szinte az utolsó órákban fertőzték meg s azáltal ellenálló képességét törték meg azok, akik a háboruban nem is szenvedtek, a puskaportól ezerféle fortéllyal távol tudták magukat tartani s hadseregszállításokból olvasatlan milliókhoz jutottak. Ezeknek az érdeke az volt, hogy — mondotta, mindvégig a való tényekkel ellentétben, — hogy már most a figyelem öröklük másfelé terelődjen, — miközben ők gyönyörrel élvezhessék millióikat.“ Ezután „tetemre hívta“ a „velünk nem érző idegen fajt“, amely hatalomra juttatva, „az uralmat kizárólag a saját érdekében kezelve, kommandiroz közéletünk minden néven nevezendő megnyilvánulásában, intézményében, u. m. a sajtóban, irodalomban, művészetben, pénzügyi és kereskedelmi téren, az övéké a nagyipar, a nagyvállalkozás, minden, minden, ami csak hatalmat és jólétet jelent.“ Ezzel szemben a magyaroknak saját hazájukban nem jut más — mondotta — csak a munka, a munka! Személyes a harctéren, igazítás a szántóföldön, testet emésztő munka a gyárakban...“ Eme beállítás után odalyukadt ki, hogy: „a patkánytermészetű faj nem képviselheti a mi érdekeinket“ s hogy „elejét kell vennünk az idegenek nagyarányu meggazdagodásának.“ A tőke sztrájkbalépésétől nem fél. „Csak a kamatot nézik ők — folytatta tovább — s ha ez megvan, úgy simulnak ők a mi jól termő földünkhöz, mint a pióca testhez.“ „A Weisz Manfrédok, Schosbergerek, Hatvani Deutschok vállalatait és birtokait nem vihetik ki, ellenben a batyut, amit behoztak, könnyen kivihetik.“ „Az adóprést — fejtette ki a propaganda-miniszter — elsősorban a hadiszállítókkal szemben kell alkalmazni. Azokkal szemben, akik hogy megmenthessenek száz és száz milliót, szívesen áldoznak a nem az ő érdekeik szolgálatában álló, a kormány megbuktatására törekvő sajtóra is néhány milliót.“ Végül még csak azt állapította meg a nagy erővel előretörő politikus irányzat fullajtárja, hogy „ha panaszkodunk, gondoljunk arra, hogy a zsidóság kezébe mi adtuk a hatalmat.“ Ez a kormány propagandája a vidéken a felekezeti béke érdekében!

## Legyen világosság!

— Mi történt a palesztinai kérdésben? —

Külföldi rovatunkban ma röviden megemlékeziünk a londoni „Jewish Times“ főszerkesztőjének, Myer Morris egy cikksorozatáról, mely a Palesztina-kérdéssel foglalkozik. Minthogy e cikksorozat egyrészt írójának előkelő állásánál fogva, másrészt a sokat vitatott kérdés új megvilágításánál fogva megérdemli a bővebb ismertetést és nagyban hozzájárul az igazi helyzet föltárásához, időszerűnek tartjuk kivonatolását.

Weizmann dr. szeptember 3-iki beszéde előtt Myer Morris lapjában több kérdést intézett e hirneves cionista vezérhez. Beszédében Weizmann dr. nem válaszolt kimerítően e kérdésekre, sőt azokat nyilván zokon is vette és beszédében utalt arra, „miszerint Palesztinát nem fogják újságikkal fölépíteni.“ Myer érthetőnek jelenti most ki Weizmann haragját. Tagadhatatlan, hogy Weiz-

mann legnagyobb odaadással működött közre a cionizmus megalapozásában és hogy működése a legnagyobb elismerésre méltó. De működésének gyümölcsei még mindig nem érlelődtek meg és így érthető, hogy nem szeret erről beszélni. A zsidóságnak azonban joga van *megtudni a teljes igazat még akkor is, ha az nem valami kedvező.* A cionista vezérek bizonyára csak a legjobbat akarták és nem rajtuk mulott, hogy nem tudtak nagyobb eredményeket elérni. *Ma már nyíltan szabad, sőt kell ezekről a kérdésekről beszélni.* Tudvalevőleg a helyzet nagyon kritikussnak mutatkozik és úgy látszik, hogy a különféle ígéreteknek alig van kilátásuk a teljesítésükre. *Az angol közigazgatás Palesztinában éppenséggel nem vette figyelembe a Balfour-féle deklarációt, sőt egyenesen a zsidók ellen fordult!* Palesztina közigazgatási főnöke: *Money tábornok a cionizmus és a zsidó Palesztina esküdt ellensége.* A cionista vezérek mindent elkövettek, hogy a helyzetet javítsák és Weizmann dr. még ez év február havában Wilson tábornokhoz, az angol vezérkar főnökéhez fordult, kitől azt az értesítést nyerte, hogy a palesztinai közigazgatási hatóságok utasítást kaptak, miszerint most már a zsidókkal szemben más magatartást tanusítsanak. *Ennek dacára a hatóságok magatartása nem változott, az változatlanul zsidóellenes maradt.* Franciaország egyébként még mindig követeli az 1916. évi egyezmény betartását, mely szerint *Palesztina egy nagy része a nagy Arabs-Sziriához csatolandó.* A cionista vezérek itt sem tudtak elérni eredményt. Csak Brandeis főbírónak, ki Wilson amerikai elnök megbízásából bejárta az országot, sikerült kieszközölni az angol kormány egy újabb utasítását a palesztinai közigazgatási hatóságokhoz, melyben a zsidók otthonára vonatkozó deklarációjának *figyelembe vételét* követeli. De ezen deklaráció lényegében csak annyit jelent, hogy bizonyos zsidóknak meg lesz adva annak a lehetősége, hogy *Palesztinában otthont teremthessenek maguknak, ami távolról sem jelenti még azt, hogy az egész ország mint ilyen képezze a zsidóság otthonát.* Weizmann dr.-nak tudnia kell, hogy az ő munkája Brandeis nélkül eredménytelen maradt volna, *de Brandeis maga sem tudta elérni azt, hogy a zsidóknak amugy is szűk korlátok között megadott letelepülési lehetőség egy otthon létesítésére Palesztinában, demokrata és liberális alapra helyeztessék.*

A cionista vezérek szemében a Balfour-féle nyilatkozat csak egy keret, melynek kellő tartalmát később kell majd csak beilleszteni. Senki józan ember sem várta vagy várhatta, hogy ez a tartalom egy zsidó állam legyen, *de mindenki várta, hogy megadja annak a lehetőségét, hogy Palesztinát idővel ki lehessen fejleszteni zsidó állammá.* A cionisták ezt sem érték el. Weizmann a cionista követelések felsorolásánál sok igazat mondott, de sokat el is hallgatott. Nem elég, hogy állami birtokokat és a török effendik latifundiumait meg lehessen vásárolni: a londoni zsidó konferencia annak idején azt is követelte, hogy e földbirtokok a zsidó nép nemzeti tulajdonát képezzék. A cionisták az angol kormánytól követelték, hogy a nyilvános munkálatok keresztülvitelét rájuk bizza, de nem követelték, hogy e munkálatokat zsidó munkásokkal végeztessék. Követelték továbbá, hogy a közigazgatás legyen zsidó és hogy Palesztina közigazgatása egy a világ össz-zsidóságából választott zsidó tanács kezeibe tétessék le. Ez volt az a minimális tartalom, melyet a cionista vezérek be akartak illeszteni a Balfour-féle keretbe. És mit látunk ma? *Az állami és nagybirtokok nacionalizálásának kérdését teljesen sutba dobták, a zsidó közigazgatás zsidó „befolyásra” zsugo-*

*rodott össze és a zsidó néptől választott, a zsidó népnek felelős tanács nem fog létesülni.*

Ami már most a bevándorlást illeti, Weizmann minduntalan a nagy korlátozás szükségét hangsúlyozza, ellenben a londoni kongresszuson Wilkanschky még arról beszélt, hogy siettetnünk kell a dolgot és még Weizmann is évi 50—60.000 bevándorlót említett, ami nem volna éppen csekély arány. *Miért intenek most egyszerre nagy óvatosságra?* A cionista vezéreknek e kérdéstről egyáltalában nem kelte beszélniök, *mert a bevándorlás ellenőrzése tényleg nem zsidókra lesz bízva.* Nem tudni, mennyi ideig fog még tartani, de a mostani jelek arra engednek következtetni, *hogy még több éven át mások és nem zsidók fogják megállapítani, hogy hány zsidó és kik vándorolhatnak be!* Bizonyos tehát, hogy a zsidó bevándorlás csak igen szűk keretek között fog mozogni. Hasonló a helyzet a zsidó kereskedelem és a zsidó munka védelme körül. *Tény, hogy máris angol cégek ragadják magukhoz Palesztina kereskedelmét, úgy hogy a zsidó kereskedőknek majd csak a morzsák juthatnak.* Még kedvezőtlenebb a zsidó munka helyzete. Mert míg a zsidó kereskedő még mindig találhat eshetőségeket arra, hogy a versenyt másokkal fölvehesse, *a zsidó munkásra nézve ez a lehetőség teljesen ki van zárva, mert nem veheti föl a versenyt az arabs munkásokkal.* Mindezek a tények alkalmasak arra, hogy kihívják az erős kritikát a cionista vezérek ellen. A helyzet jelenlegi valódi képét azonban föl kell tárnunk a zsidóság előtt, melynek annyi érdeke fűződik a palesztinai kérdés sikeres megoldásához.

## Külföld.

### Palesztina.

Múlt számunkban megemlékeztünk az utolsó hónapokban fölmerült ama nehézségekről, melyeket a szír-kérdésben Anglia és Franciaország közötti elmentések a zsidó nemzeti otthon megvalósítása elé gördítettek. A szír-kérdés az angol kormánynak 1915 október 24-én Hussein mekkai királlyal kötött egyezményéből indult ki, mely szerint Anglia Arabiának teljes függetlenségét elismeri, ha Hussein a török uralom ellen föllázad. Mivel pedig Sziriában a franciáknak már régebben voltak nagyobb gazdasági és politikai érdekeik, ezek biztosítására az 1916. évi ugynevezett Sykes—Picot-féle egyezmény a szír tartományokat négy zónára osztotta, melyek közül az egyik a nemzetközi palesztinai zóna, egy a független arabs zóna és kettő az angol, illetve francia zóna. A független arabs zóna viszont szintén két részre oszlott: az északi angol befolyás és a déli francia befolyás alatt álló részekre. Az ismételt egyezmények nem tudták teljesen elsímítani az elmentéket, melyek azután Palesztina és egyes részei hovátartozása tekintetében is ellentétes felfogásokra vezettek a két kormány között, különösen Balfour ismeretes nyilatkozata óta, mely által Franciaország veszélyeztetve látta szír érdekeit. Az angol fölfogásra jellemző a Times ama cikke, melyet már a múlt számunkban érintettünk. És habár időközben a legújabb angol-francia megegyezés a szír-kérdésben megállapodást létesített is: ezen megállapodás csak ideiglenes és épp azért Palesztina kérdése csak nagy vonásaiban tekinthető végleg megoldottnak. Főleg ez okból érthetők a cionista szervező bizottság körlevele és Weizmann dr. ismételt nyilat-

kozatai, melyekben türelemre intik a világ cionistáit. Ezen intések egyes cionista körökben, melyekben a palesztinai kérdést máris cionista értelemben teljesen elintéztnek hitték, keserű hangokat váltott ki, melyeknek Myer Morris, a „Jewish Times“ főszerkesztője is kifejezést adott egy hosszabb cikksorozatban, mely Weizmann minden érdemének elismerése és méltatása mellett is szemükre veti a cionista-mozgalom vezetőinek, hogy eddig sokkal kevesebbet értek el, mint amennyit a cionizmus eredetileg követelt. Myer Morris azon eredményre jut: hogy Palesztina határait az angol-francia meggyezés nem állapította meg végleg, hogy az angol deklarációt végrehajtják ugyan, de annak csak minimális tartalmat adnak, hogy a palesztinai nagybirtok, eltérőleg a cionisták eredeti tervétől, nem lesz nemzeti tulajdona a zsidó nép összeségének, hogy Palesztinában nem zsidó közigazgatás létesül, hogy a bevándorlás ellenőrzése nem zsidó körökre lesz bízva és hogy eddig sem a zsidó kereskedelmet, sem a zsidó munkát nem részesítik megfelelő oltalomban.

### Oroszország.

A „Jewish Chronicle“ londoni zsidó folyóirat két érdekes interview-t közöl az orosz zsidóság két kiváló alakjával. Az egyik P a z m a n i k orosz kórházi orvos, ki hosszabb frontszolgálat után az orosz forradalom kitörésekor Yaltában tett szolgálatot és a bolsevikiek bevonulása után 1918 január havában börtönbe került, honnét végre sikerült elmenekülnie. Három hónap múlva, a bolsevikiek kivonulása után, ismét visszakerült a Krimbe és részt vett az ellenkormány megalakításában, majd Konstantinápolyba került diplomata kiküldetésben, most pedig a krimi delegáció tagja a párisi békekonferencián. Nyilatkozatában bőven kifejti, hogy az orosz bolsevizmus tulajdonképpen nem is ujkori tünet, hanem Oroszország történetében már a XVII. századra vezethető vissza. A nagy zsidó tömegek azonban sohasem vettek részt a bolsevik mozgalomban; vannak a bolsevik megbízottak között nagy számban zsidók is, de ezek a politikai száműzöttek soraiból kerültek ki és úgy mint Trotzky, régen megtagadtak minden közösséget a zsidósággal. A bolsevista Oroszországban körülbelül két millió zsidó él, kik túlnyomó részben a kispolgári osztályhoz tartoznak és kiket a bolsevizmus gazdaságilag jóformán teljesen tönkre tett. A bolsevista kormány — és ez legjobb bizonyítéka a zsidóság túlnyomó része antibolsevista érzelmeinek, — nem kimélte a zsidóság hitéletét és kulturáját sem: megsemmisítette a zsidó hitközségeket és betiltotta a héber iskolákat és a zsidó sajtót is.

A második beszélgetés dr. Wischnitzer Márkussal, a Londonban székelő ukrán diplomata misszió titkárával, ki mint a petrogradi zsidó történelmi és ethnographiai társulat alapítója és mint történész szerzett magának jó hírnevet, az ukrán zsidóságról nyújt érdekes fölvilágosításokat. Hangsúlyozza, hogy az ukrán köztársaság alaptörvényeiben teljesen elismerte a zsidók kisebbségi jogait és hogy a kormány mindenféleképpen érvényt igyekszik szerezni ezen kisebbségi jogoknak. Az ukrán zsidóság főképviselője a zsidó nemzeti unió, melynek minden ukrán zsidó tagja és mely törvényhozói és végrehajtó hatalommal is fel van ruházva. A köztársaság kabinetjében zsidó miniszter is foglal helyet. Az ukrán pogromokat Wischnitzer megállapításai szerint ki-

zárólag csak szökött katonabandák szították és a kormány maga a legszigorubb megtorlásokkal jár el a pogromisták ellen. Petljura még csak a minapában lendületes proklamációban az őszinte elismerés hangján nyilatkozott azon értékes segélyről, melyet a zsidó lakosság a bolsevisták elűzésénél az ukrán hadseregnek nyújtott és felszólítja az ország lakosságát, hogy a zsidók ezen segélyét avval hálálja meg, hogy kellő támogatásban részesíti őket. Wischnitzer nézete szerint Denikin vagy Koltschak győzelme a zsidóságra csak a legsötétebb reakciót jelentené, mert egyértelmű volna az ó-orosz szellem visszaállításával és a zsidók újabban nyert jogainak teljes felfüggesztésével. Az ukrán zsidóság érdekei az ukrán köztársaság fennmaradásával vannak legszorosabb kapcsolatban és ezt tudják a zsidók is, kik becsülettel kiveszik részüket az ukrán önállóságért folytatott küzdelmekből. Ukrániában jelenleg 3 és fél millió zsidó lakik, kik 10 százalékban földmivesek, jelentékeny telepek: Cherzon, Jekaterinoslav — 30 százalék kézműves, a többiek kereskedők, még pedig túlnyomó részben kiskereskedők; van köztük még vagy 40.000 gyári munkás is.

Rigában augusztus végén elhunyt R o s o w s k y hirneves zsidó kántor és zeneszerző, 78 éves korában. Rosowsky Ginzburg Horaz báró támogatásával látogatta a petrogradi zenekonzervatóriumot, hol Rubinstein Antal volt első mestere. A templom-éneket Sulzertől Bécsben és Weintraubtól Königsbergben tanulta. 1871. óta, mint a rigai hitközség főkántora működött. Számos növendékei közt legnagyobb hírnévre Jadlovker operaénekes tett szert.

### Jugoszlávia.

Belgrádból jelentik: A jugoszláv miniszterelnök a belgrádi zsidó hitközség nála járt küldöttségének kijelentette, hogy a szerb kormánynak tiltakozása a nemzeti kisebbségek jogairól szóló békeklauzula ellen nem a zsidóság ellen irányul. Szerbia a zsidókat mindenkor hű állampolgároknak ismerte el, kiknek minden jogot megadott. A kormánynak nincs is kifogása az ellen, hogy a zsidók iskoláikban saját nyelvüket tanítják és a legnagyobb toleranciát tanúsítja vallásuk iránt is. A tiltakozás azért vált szükségessé, mert Ujszerbiában igen sok bolgár lakik, kik ezt a klauzulát nagybolgár izgatásra használhatnák ki, ami Szerbiára nagy veszélyt jelentene.

### Franciaország.

A Párisban székelő „zsidó delegáció bizottsága“ utolsó teljes ülésében foglalkozott azon kérdéssel is, miképpen lehetne állandósítani ezen nemzetközi bizottság működését a békekötések után is. A bizottság elvben megállapodott abban, hogy a békekonferencia befejezése után „W a a d H a a r a z o t h“ (Országok általános tanácsa) néven a zsidó delegációk permanens tanácsát fogja felállítani a zsidó érdekek védelmére. Ezen tanácsban képviselve lesznek mindazon országok, melyek legalább 5000 főnyi zsidó lakossággal bírnak: minden ország 200.000 lakosig egy, minden további 100.000 lakosig egy-egy kiküldöttet választ. A Waad Haarazoth a maga kebelében állandó bizottságot jelöl ki és maga is legalább egyszer évente tart teljes ülést.

## Olaszország.

Mint Rómából jelentik, Sereno Angelo, Colombo tanár és Lattes Dante rabbi a zsidó hitközségek megbízásából memorandumot intéztek az olasz külügyi miniszterhez, melyben a keleteurópai zsidóüldözések és a magyar zsidóságot fenyegető antiszemita áramlatokra utalva az olasz kormány védelmét kérik a veszélyeztetett zsidóság számára. A külügyminiszter válaszában biztosította az olasz zsidóságot, hogy ezen irányban haladéktalanul intézkedett és hogy fenntartja magának az esetleg szükségessé váló további lépések fölötti elhatározást.

## Afrika.

Az alexandriai zsidó hitközség 1918. évi jelentése szerint a város zsidó lakossága — a háboru alatt bevándorolt és már nagyrészen Palesztinába ismét visszatért menekültek leszámításával — 23,500 lélekre becsülhető. A község tiz nagyobb zsinagógát tart fenn; bevetelei a lefolyt évben 1.308,920 piasterre rugtak. A kiadások tekintélyes hányada — 437,278 piaster — a község öt tanintézetére esik, melyekben 1881 növendék nyer alapos oktatást, egyebek között a héber, francia, olasz, angol és arabs nyelvekben. Ezen tanintézetek különben a legtarékább ethnographiai képet tüntetik fel: találunk bennük egyiptomi, görög, francia, spanyol, perzsa, bolgár, német, olasz, orosz, amerikai, szláv és osztrák származásu növendékeket.

## Ráchel.

(Zsidó mese)

Irta: Szabolcsi Lajos.

I. Fejezet.

— A messiás. —

A szobát ellepi a homály. Nagy, titkos árnyékok szaladgálnak a falon. Az aggastyán belebámul a lángba:

— Igen, megjött a messiás. Én is egyik küldötte vagyok, egyik szerény szolgája. Kis szikra az ő nagy fényességében. Lembergől, a rabbik gyűléséből jövök, hogy hirt vigyek Kassára meg Budára a nagy zsinatról. Én viszem a pecsétes határozatot. Itt van, nézzétek.

Összegöngyölt, ráncos irás kerül ki a vándor tarisznyájából. Irdatlan nagy levél, apró zsidó betűkkel, olyan kicsinyek, olyan reszketők, hogy az ember azt hinné, hangyák, akik mindjárt lefutnak a papirosról. Aláírás: mint egy szultáné, hatalmas cirádával, elhuzott *nun*-betűvel, melyben, mint fészekben a madár, ülnek a név többi betűi.

— Mit irnak vajjon? — kérdi Ráchel.

— Azt írják hugom, hogy eljött az ideje Izrael szabadságának. Eltörlük a börtöket, melyekben Jeruzsálemért sirunk: mert hiszen most már felépül újra a város, nincs ok a buslakodásra. Azután le van írva ebben a levélben egy csodálatos történet a mi Urunkról, a messiásról, kinek neve S a b b a t a i... a lebergi pap elküldött hozzá Szmirnába két követet, hogy megtudja: igazán ő-e a messiás? Hát amint elérnek a messiás palotájába, amint belépnek az ajtón, mindjárt az első szobában felkel elébük egy

hatalmas, pompás alak a messiás? Nem. Rámutat az ajtóra: menjenek beljebb. A másodikban megint felkel egy hős dalia. Mintha édes testvére lenne az elsőnek. Az se szól egy szót sem: az is csak némán az ajtóra mutat, hogy menjenek beljebb. A harmadik szobában, a negyedikben, az ötödikben mindig egy másik, csodaszép férfi. Egyik sem a messiás. Mindannyi csak a szolgája, a testőre. Minden szobában nagyobb a fény, egyre nő a világosság. A tizedik szobában — ahol vörös ragyogó tűz égett a mennyezeten — ott ült egy fehér asztalnál és rájuk mosolygott az Igazi. A mester. A két követ szédülten nézte az ő földöntuli szépségét és kezéit, melyeken mint az aranypatakok csillogtak az erek és szakállát, mely mögött, mint bokorban a tűz, lángolt valami mesés fényesség. Követek, követek, kiáltotta, hisztek-e már bennem? Hiszünk uram, mondták a lebergi küldöttek. Itt van egy *káméa*, csodás érem, vigyétek haza a mestereteknek, mondjátok meg: várom őt Jeruzsálemben, a templom küszöbén. Azzal egy nagy sziklakövet görgetett fel az asztalra, rálehelte: a kőből leolvadt a szikla és a por, egy darab szinarany maradt csupán ragyogva. Rálehelte az aranyra: és az szétolvadt apró pénzekre. Rálehelte egy aranypénzre és arra rávésődött egy szó. Ez a szó:

S z a b a d s á g ! מוֹרָה

És azzal az amulettel odaadta a lebergi követeknek — ez és így van megírva ebben a pecsétes írásban, gyermekeim!

Ráchel tágranyitott nagy szemekkel néz az öregre:

— Megvált-e mindenkit? — kérdezi. Segit-e mindenkin?

— Mindenkin, leányom. Mindenki fájdalmát magára veszi, mindenki kívánságát ő teljesíti.

Nagy, mélységes csend támad a szobában. Füstfelhők szállnak a pipából. Vége már az elbeszélésnek.

A gazda végre is felkel.

— Jó éjt, aludjon kegyelmed jól. Azután majd reggel hadd meséljen tovább. Itt az ivóban fog aludni, jó lesz-e?

Jó lesz, hogyne volna jó. Elbucsuzik a háziaktól. Leheveredik a fapadra. Beleréved az éjszakai csendességbe. Feje fölött nyikkan egyet-egyét a mestergerenda. Hallatszik az ajtócsapkodás: nyugalomra térnek a háziak. Az öreg vándor is megpróbál elaludni. Egyedül marad a gondolataival, ott táncolnak előtte, meg ráborulnak fáradt fejére, megnöve, szétterülve, mint rejtélyes virágok. Az ablakon át behallatszik a mezők édes álma, a tücskök cirpelése. Olykor valami mélabus távoli kürtszó, valamelyik elveszett csatának utolsó szomorú emléke. Hogy mi lesz holnap? Arra nem kell gondolnia. A holnap Istené. A ma is az övé volt. Majd ő elrendez mindent. Majd ő felkelti a napot. Majd ő dolgot ad és kenyeret, ha úgy akarja...

Az öreg felriad félálmából. Valaki — nem látomás — ott térdel az ágya mellett. Megriad:

— Ki az?

— Én vagyok, Ráchel, ne haragudjon, öregapám...

Sötét van, nem látni a leány arcát. Mégis, mintha könnyek csordulnának ki azokból a szép szemekből, mintha fojtott és bánatos volna az a titkos leányhang az éjszakában!

— Mi bajod, gyermekeim?

## HIREK

— Ne haragudjék, édes, jó öreg vándorunk... Oly tele van a szívem, hogy majd kicsordul... Azok a drága hírek, miket maga idehozott... Hogy jön már a messiás... És én annyira várom: én nekem annyira szükségem volna arra a nagy megváltásra... Idejöttem az éjszakában, hogy adjon tanácsot, hogy mondjon egy szót nekem, amivel megment...

Az öreg vándor felegyenesedik fekhelyén.

— Ráchei, leányom... beszélj, Ráchel...

Mintha az olyan könnyű volna! Előbb egy sor sírás. Meg egy csomó sóhaj.

— Öregapám, szerelmes vagyok... Szeretem, szeretem, szeretem... és nem tudom kit... Szerelmes vagyok egy ismeretlenbe, kit sohasem láttam, kiről nem tudom, hol él, micsoda... csak szeretem, vágyódom utána és meghalok érte... És ha igaz, hogy eljött a messiás, akkor váltson meg engem is, mert én is ott vagyok Izrael szenvedői között. Szeretem, szeretem és nem tudom: ki az?

— Álmodtál róla? Mesélt róla valaki?

— Nem mesélt róla senki, de álmomban gyakran látom. Az arcát nem tudom kivenni: szép, szomorú férfiarc, és én utána vágyódom szakadatlan és titkolom, rejtem a szüleim elől... csak annyit érzek, hogy nagy, hogy szép, hogy igazságos, hogy a neve még be fogja ragyogni az egész világot: de többet róla nem tudok. Csak még egyet, hogy erre valahol északra lehet, a hegyeken túl — mert ha szekerek zörögnek az ablakaink alatt, észak felé, a Kárpátokban, én mindig úgy érzem, hogy velük kellene mennem... és ha csapatok és menetek vonulnak arra, ahol nagy határerdők és a galíciai havasok meredeznek égnek: akkor mindig tudom, hogy ezek mind látni fogják őt, de én nem... mint ahogy a mi templomunk keletre néz, kelet felé, hol az Istent sejti, úgy fordulok én északra... szegény napraforgó, ki még sohasem láttam a napot és keresem, keresem, keresem... az én szerelmem is a messiás idejébe való, a csodák szerelme ez, csodával teljes szerelem... Te értesz a csodákhoz, te ismered a messiást, segíts rajtam, segíts öreg vándor!

Az öreg vándor felemelkedik fekvőhelyéről.

— Vond félre a függönyt az ablakról, hadd süsön be a hold. Halkan járj, Ráchel, fel ne ébressz senkit a házban... Gyerünk oda az ablakhoz.

Ezüst sugár szalad végig a szobán. Végigsiklik Ráchel könyező szemein, arcán. Az öreg vándor simogatja a leány haját. Egy percig, kettőig, öt percig hallgat. Azután mintha elmosolyodnék.

— Hány esztendő vagy, kis Ráchel?

— Tamuz huszadikán leszek tizenhat esztendő...

— Férjhez akarsz-e hát menni komolyan?

Ráchel elrévedez:

— Férjhez? Magam sem tudom. Álmok gyötörnek és nyugtalanság bánt éjjel-nappal. Beletemetkezem a házi munkába, de mindig feltűnik előttem az Ő képe. Ha Ő jönne és hívna, elmennék a világ végére. Ha Ő kopogna egy éjszaka az ablakomon, nem kérdeznék semmit, vele tartanék, ahova csak akar. Oly bánatos vagyok, olyan szerencsétlen... Segíts, segíts rajtam, érzem, hogy te tudsz segíteni; mert te csodák közül jöttél hozzánk...

(Folytatom.)

— **Megint a hamisított Talmud.** Szentesi Alfonz, az ismert Talmud-hamisító, kit nyolc-kilenc évvel ezelőtt mint héberül olvasni nem tudó és a Talmud betűit nem is ismerő szédelgőt már lelepleztünk, ismét érkezettnek látta az időt, hogy Talmud fordításaival megjelenjen a naiv és laikus közönség előtt. Ezuttal L u z s é n s z k y Alfonz név alatt szerepel. Minthogy számosan hívták föl rá a figyelmünket, megállapíthattuk, hogy az új név alatt milyen régi firma lapul. Tovább foglalkozni vele nem érdemes.

— **A plakátharc ellen.** Egy jó zsidó érzésű budapesti ügyvéd, K e m é n y Fülöp dr. a budapesti államügyészséghez f. é. augusztus hó 23-án vádindítványt és szeptember 1-én pötfeljelentést nyújtott be az „Ébredő Magyarok“-nak két plakátja miatt, melyekben a bttkv. 172. §-ának második pontjába ütköző, hitfelekezet elleni izgatás vétségét látja fennforogni. Mint izraelita vallásu honpolgár, a maga, családja és rokonai közvetlen érdekéből, de összes izraelita polgártársai és általános közérdekből is a nyomozás sürgős elrendelését, a fel nem használt plakátok elkobzását s a hasonló, gyűlöletre izgató iratok és nyomtatványok elkobzását kérte. Az egyik plakát az, amely azt hirdette, hogy az Ébredő Magyarok addig nem fognak nyugodni, amíg a legutolsó semita is ki nem takarodik az országból, a másik pedig az ismert képes plakát, amely azt ábrázolja, hogy zsidók miként akasztanak keresztényeket. Mindkét plakát miatt annak idején, tudvalevőleg, a románok is eljárást indítottak.

— **Ováció a budai főrabbinak.** Lelkes ünneplésben részesítették dr. Kiss Arnold budai főrabbit livei az elmúlt magy ünnepek alkalmából. A népszerű szónok az Öntőház-utcai templomban három hatalmas beszéddel olyan lelkesedést keltett, hogy a templom közönsége sorfalat állva várta meg a templom kijáratánál, percekig éljenezte a főrabbit, akit az ifjuság nevében egy lelkes szónok üdvözölt. Kiss Arnold dr. meghatva mondott köszönetet a szeretet spontán megnyilatkozásáért.

— **Az elrekvirált egyházi vagyonok.** A proletárdiktaturának egyik legelső intézkedése az volt, hogy lefoglaltatta az egyházak minden ingó és ingatlan vagyonát. A foglalás alól csak a templomokat, imaházakat és az istentisztelet céljaira szolgáló egyéb helyiségek voltak mentesek. 670 vallási és hitfelekezeti intézmény vagyona került így kommunista kézre — legkevesebb a dunántúlon. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumban most elkészült kimutatás szerint a proletárdiktatura összesen 204,504,933 K 21 f papí vagyont szedett el az egyházaktól. A legtöbbet a katolikusoktól, 114,704,065 K 80 f-t, azután a zsidóktól 44,511,608 K 62 f-t, a reformátusok 26,290,663 64 f-t és az evangélikusok 16,332,044 K 44 f-t a harmadik, illetőleg negyedik helyen állottak. A görög keletiektől csak 1,3, az unitáriusoktól pedig 1,2 millió K értéket vettek el. Meglepő, mert a többi felekezetekével arányban nem állóan nagynak mutatkozik a zsidóhitűektől elkobzott vagyon. Erre, úgy látszik, a leg hamarabb tudták rátenni a kezüket azok a kommunisták, akiket különbség nélkül megtesznek zsidóknak. A „zsidó“ kommunisták a zsidó egyházi vagyont kimélték a legkevésbé. Ez a tény is mutatja, hogy mennyire — nem voltak zsidók! Az egyházak lefoglalt vagyonukat most hiánytalanul visszakapják.

## ZSIDO KÖLTŐK.

### Perez.

II.

Irta: dr. Max Grunwald, bécsi rabbi.

A jó asszony bibliai dicsőítője óta senki sem megsztalta a zsidó nőt olyan lelkesen és megindítóan, mint Perez.

A hagyomány szerint az egyiptomi rabszolga zsidók számára asszonyaik tették elviselhetővé a keserű sorsot, amely osztályrészük lett. Mint hajdan Egyiptomban, úgy a keleten még ma is, a zsidó asszony urának s házának legerősebb támasza, s az ő vállán nyugszik a ház fenntartásának anyagi gondja. Keleten a zsidó nő vezeti a háztartást, ő neveli, amig kicsinyek, a gyermekeket, ő vezeti az üzletet, amely kenyeret ad a családnak és ha valahol a helységben segítségre van szüksége valakinek — legyen az keresztény vagy zsidó — ő az, aki elsőnek jelenik meg a hely színén.

A férfi napját tanulás, ima és jámbor cselekedetek töltik ki és noha egyebet nem csinál, mint tanul, imádkozik s jót tesz, a keleti zsidóság felfogása szerint mégis ő tulajdonképpen a családfenntartó, a kereső. Mert, a keleti zsidóság szemében, milyen jelentősége van az evésnek, ivásnak és a jólét minden boldogságának a tulvilági boldogsághoz képest? Semmi jelentősége sincs. Már pedig a tulvilági boldogság a családnak a férfi istenes, jámbor élete révén válik osztályrészévé. Aki az igazak útján jár, a menyországba jut, ahol diszhely vár rá és érdemei jutalmául lábánál helyet foglalhat az asszonya is.

A zsidó nő mintaképét Perez — és vele együtt minden keleti zsidó — a családjából hozta magával.

Emlékirataiban egy helyen megemlékezik költőnk az egyik nagyanyjáról. Ez a kedves öreg asszony boltjában külön fiókot rendezett be a szegények számára és ha valamelyik unokája torkoskodni akart, előbb egy garast kellett bedobnia a szegények perselyébe.

Az édesanyjáról csak egy ízben ad képet — pillanatszerűen — költőnk. Perez ugyanazokat az iskolákat látogatta, amelyeket a többi, korabeli zsidó fiú, s kitüntetéssel végezte el a biblia, a Talmud stb. tanulmányozását. A Talmud megértésében és magyarázásában kivételes lángelméről tett tanúságot. Egy délelőtt Perez az utcán egy különös emberrel találkozott, aki egy kabbalisztikus könyv valamely ködös kitételére hívta fel a figyelmét. Költőnk gyermekkorában is alapos és mély gondolkodónak bizonyult s már ifjan foglalkozott vallásbölcselettel és a misztikus kabbalával és a matematikus kitétel olyan éleselméjűen fejtette meg és magyarázta, hogy kérdezője így kiáltott fel, elragadtatva:

— Fiam, te vagy egyedül érdemes arra, hogy kincsemet örökölj!

Ezzel egy rozsdás kulcsot nyújtott át neki. A kulcs egy könyvtár kulcsa volt s a könyvtár nagy összevisszaságában a német, a francia, az orosz, az angol s a lengyel irodalom számos kitűnő termékét rejtette magában, javarészt lengyel fordításban. Perez mohón vette magát ezekre az előtte ismeretlen szellemi táplálékokra. Elkezdte olvasni a könyveket jobbról balra, úgy ahogy a fal mentén egymásután következtek, az egyik nap Dumas valamelyik művének a harmadik kötetét, a másik napon Sue negyedik füzetét vagy Turgenjevét. Ezek az olvasmányok a fiatal Perez lelkében végtelen vágyat ébresztettek fel azután a világ után, amely túl a ghettó fallain él s ezt a vágyat még fokozta egy ifjúkori szerelme s egy szabad szellemű zsidóval való barátsága. Barátja tanácsára Perez el is határozta,

hogy megszökik a ghettóból. A barát, hogy teljék uti-költségre, zálogba csapta az óraláncát s már az ajtó előtt várta Perezet a kocsi, hogy vigye őt ki a nagyvilágba, amikor — Perez a szökés hajnalán, szürkületkor, még ágyában feküdt s nyitott szemmel ábrándozott; egyszerre csak felnyitott szobájának az ajtaja s a küszöbön át az édesanyja lépett be rajta. Szót sem szólt, csak leült a fia ágyának a végébe s az arcán csöndesen folytak végig a könnyek. Ezek a könnyek visszatartották Perezet az otthonában. Lemondott a szökésről.

Hasonlíthatatlan az a mód, amelyen Perez a zsidó nő dicséretét zengi. Egy ízben, meséli uti vázlatai valamelyikében, postakocsin utaztam át Lengyelországon. Az egyik állomáson beszállt a kocsiba egy zsidó. Összeismerkednek. Amikor a zsidó megtudja, hogy utitársa Perez, a híres író, a Kis történetek szerzője, nyíltan és őszintén, bár sok naivitással megkérdi tőle, hogy mi haszna van annak, hogy az ember ilyen kis történeteket ír? Mert, hogy az írójuknak van haszna belőlük, az nyilvánvaló, hiszen az írásokkal keresi a kenyerét. De mit használnak a többi embereknek? A kíváncsi utitárs csakhamar maga adott feleletet a saját kérdésére. Eszembe jut, mondja, hogy valamire tényleg jók ezek az apróságok és elbeszéli, hogy varsói lányt vett feleségül, aki bizonyos mértékig modern nevelésben részesült. Az asszony sehogysem tudott beleilleszkedni a zsidó kisváros életébe, amely semmi szellemi táplálékkal nem szolgált neki, s unatkozott. Mit tett az ura? Leült melléje és felolvasott neki a Talmudból. De nem olvasott fel sokáig. Egy szép napon ugyanis észrevette, hogy a felesége már a felolvasás elején mély álomba merült. Egyszer aztán egy vándor könyvkereskedő jött a városkába s ettől megvette az asszony Perez kis történeteit s most már ő olvasott fel belőlük esténként az urának. Az elbóbiskolás sora most a férfin volt. Élt is vele. Ezután a kis móka után a férj áradozva kezdi el dicsérni a felesége jó tulajdonságait s ki sem fogy belőlük, amíg csak le nem száll. Amikor leszáll, a helyét egy keresztény gyógyszerész foglalja el, a költő gyermekkori játszótársa. No, ebből is antiszemita lett biztosan, amióta nem láttam, gondolja magában Perez. A gyógyszerész azonban felháborodva utasítja vissza volt játszópajtásának ezt a feltevését.

— Sohasem leszek aniszemita, barátom, mondja a gyógyszerész, nem lehetek az, megakadályoz ebben egy zsidó asszony emléke. Amikor beteg lett a feleségem, megjelent a betegágya mellett egy zsidóasszony a szomszédból, akit annakelőtte sohasem láttunk. Ez az asszony utolsó leheletéig ápolta a boldogult feleségemet s amikor az, szegény, meghalt, az ápolónője szinte jobban vigasztalásra szorult, mint én magam.

És még sok egyebet is elmondott a zsidó asszonyról. Perez ezzel szakítja félbe a gyógyszerész tirádáit: — Te! én ismerem azt a zsidó asszonyt. Nem lakik X-ben?

— De igen, ott laktam, amikor a feleségem meghalt.

— Nem hívják Hannának?

— Hannának? Nem. Sára a neve.

Perez a homlokára üt s így szól:

— Persze! Gondolhattam volna! A város: ugyanaz, az erények is pontosan megegyeznek, de — csak egy Hanna van a világon?

S hogy Perez nem tuloz, amikor a zsidó nő himnuszát zengi, annak meggyőző bizonyosságával engedtessek meg, hogy Pauline Wengrow könyvének az Egy nagy mama memóriájának ama passzusaira hivatkozzunk, amelyekben a keleti zsidó asszonyról esik szó.

Izr. istentiszteletek. A pesti izr. hitközség templomaiban az istentiszteletek a következő időben tartanak meg:

		Dohány-utcai templomban:	Rombach-utcai Aréna-ut 55. sz. P. va-u. 59. sz. templomokban:
Okt. 8	szukkósz előeste	1/2 7 órakor	1/2 7 órakor
" 9	" reggel	7	7
" 9	" d. e.	1/2 10	9
" 9	" d. u.	—	5
" 9	" este	1/4 7	1/2 7
" 10	" reggel	7	7
" 10	" d. e.	1/2 10	9
" 10	" d. u.	—	—
" 10	péntek este	1/4 7	1/4 7
" 11	szombat reggel	7	7
" 11	" d. e.	1/2 10	9
" 11	" d. u.	5	5
" 11	" este	3/4 7	3/4 7
" 12—15	félünnep reggel	7	7
" 12—15	" este	6	6
" 15	semini acerasz este	6	6
" 16	" " rászal (* azkir) 7	7	7
" 16	" " d. e.	9	9
" 16	" " délben	1/2 12	1/2 12
" 16	" " délután	5	5
" 16	szimchasz-tóra este	6	1/2 7
" 17	" " reggel	7	7
" 17	" " d. e.	1/2 10	9
" 17	" " d. u.	—	—
" 17	péntek este	6	6
" 18	szombat reggel	7	7
" 18	" d. e.	1/2 10	9
" 18	" d. u.	5	5
" 18	" este	1/2 7	1/2 7

Budapest, 1919 október 1-én.

A pesti izr. hitközség rabbisága.

## PÁLYÁZATOK.

\*\*\*

A miskolci orth. izr. hitközség elnökségétől.

### PÁLYÁZAT.

A miskolczi izraelita hitközség előjárósága pályázatot hirdet a polgári leányiskolájánál betöltendő

#### igazgatói

állásra. Pályázhatnak mennyiség-természettudomány-szakos izraelita vallásu polgári iskolai tanárok. A megválasztott igazgató heti kötelező óráinak száma, valamint fizetése és előmenetele az állami polgári iskolák igazgatóiével azonos. A más iskolánál töltött szolgálati évek beszámíthatnak.

Az állás november 1-én elfoglalandó.

A teljesen felszerelt kérvények (szül. anyakönyvi kivonat, oklevél másolata, működési bizonyítványok) f. évi október hó 25-ig az elnökséghez beadandók.

Miskolcz, 1919 szeptember 19.

Az Elnökség.

A miskolci orth. izr. hitközség elnökségétől.

### PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A miskolci orth. izr. hitközség alkalmazni kíván egy שוחט ובודק בעל קודא מודל ובעל תפלה-t. Fizetés

megegyezés szerint. — Folyamodványok, honosságot, három elismert orth. rabbtól kiállított approbációról, életkort, családi állapotot feltüntető okmányokkal alulírott elnökséghez intézendők. A pályázati október hó 31-én jár le. Próbaelőadásra csak meghívottak bocsátatnak. Utazási költségekre csak a megválasztott tarthat igényt.

Dr. Halmos Géza  
hitk. elnök.

— Halálozás. Kohn Gábor, a budapesti kereskedelmi és iparkamara egyik legrégebbi tagja, bankigazgató s a fővárosi kereskedő világnak egyik legtiszteltebb puritán tagja, a napokban elhunyt. Vég-tisztessége igen nagy részvétellel ment végbe. A gyászszertartás után Vágó József kamarai titkár méltatta kiváló kereskedői tulajdonságait. A bank nevében Glass Izor dr. bucsuzott el tőle szívéhez szólóan. A függetlenségi és 48-as párt mint régi hűséges tagjának koszorút tétetett a koporsójára.

Dr. Sárkány Dezsőné, a budapesti VIII—IX. kerületi izr. nőegyesületnek éveken át volt buzgó választmányi tagja szeptember 29-én elhunyt. A nemes lelkületű és jószívű urhölgyet f. hó 1-én tették nagy részvétellel örök nyugalomra. Adler Illés dr. rabbi gyönyörű bucsubeszéde után, Farkas József dr. mondott neki érzékeny istenhozzádot a sirnál. A megboldogultban Zahler Emil dr., az ismert orvos anyósát vesztette el.

— Schwarcz Helénke Kiskőrös, Szendrői József Szeged jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

## APRÓ HIRDETÉSEK.

\*\*\*

\* Templomülés Dohány-utca, férfi sarokülés és női ülés örökáron eladó. Schwarcz, József-utca 66. I. 6.

\* Templomüléseket veszek. Pontos ajánlatok „Örökár” jellegre írásban Györi-Nagy hirdetőirodához kéretnek, Budapest, VII. Kertész-utca 16.

\* Hősi halált halt honvéd tiszt középkorú özvegye, perfect magyar, német, könyvtelésben és az összes irodai munkákban jártas, jó megjelenésű, reprezentációs állást keres, akár vidékre is. Eddigi állását zsidó volta miatt vesztette el. Szíves megkereséseket az Egyenlőség hirdetési osztály, VII. Kertész-utca 16. kérek „Megbízható” jellegre.

\* Jóravaló zsidóasszony lakást kap takarításért magányos házaspárnál. Jelentkezés: d. u. 3—4-ig, Ferenc-körut 22. sz. I. em. 1.

**Fiatalos, üde arc bört** varázsol elő tíz nap alatt és eltávolít minden teinthibát, ugymint niteszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörösség, lilacsos, hervadt, pettyhűdt bört, dr. Kaiserling-féle szépitőszert. A kúra egyszerű, otthon végezhető, minden feltűnés nélkül. Befejezése után az arc bört ragyogó szépségben, gyermeki üdeségben és tisztaságban pompázik, ára 25 K. Hyvarion körülíró különlegesség d kánkint 4.— kor Diszkret szétküldés utánvétellel. Gyár:

HYVARION & Co. — Szétküldési hely: Gross Antal, Budapest, VIII. kerület, József-körut 2. (Félelemlet 1.)

**Hajszálakat** hölgyek arcáról, karjáról végleg kiirtja felelősséggel **Poliák Sarolta** kozmetikai intézete Andrassy-ut 38. I., :: »Miracle« hajeltávolítószert szétküldése utánvétellel. :: Szépségápolás :: Szemölcsirtás.

**Megnyitlak Európa szálloda éttermel.**

Pfeifer, N. gyémánt-utca és Szechenyi-utca sarkán **Szigoruan kóser.** Eső rangú modern helyiség. Vendégeim részére részvétellel: zo át. Sürgőncím: Pfeifer étterem, Európa.